په سراج الخبار کې د پښتو شعر

Ketabton.com

لیکوال: پوهنیار محمد شاپور "احمد زی"

(c) ketabton.com: The Digital Library

محمد شاپور "احمد زی" د احمد جان زوی په ۱۳۴۰ کال د لوګر ولایت د سرخ آب په کلي کې زېږېدلي. خپلې لومړنۍ زده کړې يې د سرخ آب په متوسطه او بيا د عامې ادارې له مسلکي ليسې څخه فارغ شوئ دئ. ليسانس او ماستري يې د کابل پوهنتون د ژبو او ادبياتو پوهنځي د پښتو څانګې څخه تر لاسه کړي دي. د ۱۳۶۳ کال په وروستيو کې د ژبو او ادبياتو د پوهنځي د پښتو څانګې په علمي کدر کې د استاد په توګه مقرر شو.

په ۱۳۶۴ کال کې ننګرهار پوهنتون ته تبديل او د دغه پوهنتون د ژبو او ادبياتو د پوهنځي د رئيس او استاد په توګه يې دنده تر ۱۳۶۷ کال پورې ترسره کړه. په ۱۳۶۷ کال کې پاکستان ته مهاجر شو. او بيا د ۱۳۶۸ کال په اواخرو کې استراليا ته مهاجر شو.اوس په استراليا کې د ژباړن او ترجمان په توګه کار کوي.

او دا هم د ليکوال د غزل يوه بيلګه :

دئ فساد رشوت روان په ادارو کې
نشته رحم د کاتب رئيس په زړو کې
خداي د مکره د چارواکو سره کار بند
خلاص به نشي هم په مياشتو په کلو کې
که ترې وپو ښتې دا کار مې څنګه کيږي
وايي ته پيسې ډالر لرې جيبو کې
که پيسې وي خلاصوو د کار په منډه
بې پيسو د ځنډوو ډېر په وعدو کې
هم دې لېږو له يوه دفتره بل ته
تر څو ستړی شې په تلو او په راتلو کې
يا خو دا چې به له چانه پيسې پور کړې
يا خو نه خلاصيږي کار نژدې وختو کې
دلته حق دئ خوړل کيږي د بې وزلو
نا حق حق دئ احمد زيه په پيسو کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرليکونه

۱ - سريزه	۱-۷
۲ - دشعرونو مجموعه	۸ - ۷۴
۳- داوسنی اوسراج الاخباررسم الخط پرتله	۷۵ ـ ۷۷
۴- نتيجه	۷۸
۵-	۷۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه

له ۱۹۱۱تر۱۹۱۹کال پورې سراج الاخباردافغانستان په مطبوعاتو کې ستررول لوبولئ دی. اوډېرشاعران اولیکوالان یې دې ته هڅولي، چې قلم راواخلي اودپښتوژبې اوادبیاتو له پاره خدمت وکړي. سراج الاخبار دافغانستان په ادبیاتو کې یونوی تحول رامنځ ته کړ، او هغه داچې سراج الاخبارپه ادبیاتو کې دنوي دیموکراسۍ لاربښوونه کړې ده ، په تولنیزبدلون کې یې خپل رول لوبولئ دی . چې په دې برخه کې دهیواد دخلکو راویښول داقتصادي اوکلتوري مسایلو له پاره په کلکه مبارزه ،اودخلکو شعورته وده ورکول رابرسیره شوي وو. په دې ډول دسراج الاخبارجریدې دافغانستان خلکو ته ډېرزیات عرفاني خدمت کړئ دی .په همدغه وخت کې پښتو ژبې په چټکتیا سره ګامونه پورته کړه. دسراج الاخبارپه پاڼوکي دپښتو شعرونه ،متلونه اودنثرتوټې چاپ شوي دي. هغه شاعران اولیکوالان چې د(ځوانانو افغانانو) یادمحمود طرزي په قول داخوان افغان په سیاسي نهضت کې شامل وو. دوی دخپل وخت داسې خلک ووچې ځانونه یې په عصري علومو سمبال کړي وو، چې ددې دوری یومشهور روشنفکره شاعر غلام محی الدین افغان دی .غلام محی الدین افغان دسراج الافغانیه ورځپاڼې ، چې په حقیقت کې دخپل وخت دمترقي او ازادي غوښتونکو افکار و یوه خپرونه وه، یولیکوال اوشاعروو، داسې لیکوال اوشاعروو چې لیکنې اوشعرونه یې دمترقي نهضت په پیاوړتیاکې ستر رول ولوباوه. دپښتوژبې اوادبیاتو په پراختیاکې یې اوچت ګامونه پورته کړي دي. غلام محی الدین افغان دلومړی اودوهم مشروطیت فعال غړی اودهغه کلپ له مؤسیسنو څخه شمیرل کیږي، چې ظاهرآ یې ذوقي اوتفریحي بڼه لرله ولې په حقیقت کې په هغه کې سیاسي فعالیتونه پرمخ بیول کیدل.

غلام محی الدین افغان په اتو ژبو باندې بنه پوهیده اودپښتواوفارسي په ادب کې ددیني مطالعې څښتن وو.

افغان اودهغه وخت ټولو شاعرانو اولیکوالانو لکه عبدالهادي داوي، مولوي صالح محمد ،عبدالسلام اونوروااوچت ګامونه دعلم اوپوهې درواجولو په برخه کې اخیستي دي. دوی دعلم خوا نیولې وه علم اوپوهه یې ستایله ، خلک یې دعلم سره اشنا کول ، خلکو ته یې دعلم اوپوهې ارزښت څرګند اوه، او بالاخره خلک یې دې ته رابلل چې په علم اوپوهې ځانونه سمبال کړي، اوځانونه دجهل اوسکون څخه را وباسي، دجهل اوسکون غندنه یې کوله، خلک یې دې ته هڅول چې دنوي عصر له نویوپدید وسره اشنا شي دنوي عصر ستایونکي وو. دوی ټولو ټولنیزه وده اوتکامل غوښته، دغوټول دټولنیزې ودې اوتکامل په

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوښتلوکې سره متحد وو. اوټولو ليکوالانو اوشاعرانو خپلې ژبې شعراوادب ته خدمت کړئ دئ .

غلام محی الدين افغان کومی ليکنې چې کړي، اويايې چې کوم شعرونه ويلي دي، هغه په خپلو اثاروکې ژوند داسې ترسيم کړئ، چې يوه واقعي بنه يې لرله يعنی ژوند يې په حقيقی توګه په خپلو اثاروکې ترسيم کړئ دی، چې داخبره موږ دده په ځينو شعرونوکې وينو.

غلام محی الدين افغان کوم شعرچې د ۱۹۱۴ کال داکتوبر په څلورم تاريخ په سراج الاخبارکې نشرشوئ دی . په دې شعرکې ده داپه ډاګه څرګنده کړې ده، چې په ټولنه کې ټولنيز اختلافونه شته، چې يوه طبقه يې د بلې طبقې پرضد درېږی ،اوپه ټولو مسايلو کې اتحاد اويووالی نشي کولای، يعنې يوه طبقه يوڅه غواړي اوبله طبقه بل څه، چې ده دخپل وخت ټولنيز اختلافونو درک کړي اودايې څرګنده کړې ده چې دازادی اواستقلال د ګټنې له پاره هم ټول افغانان په يوه سنګرکې درېدلای نشي نو ځکه يې پورتنی مفکوره په لاندې شعر کې په دې ډول بيان کړې ده .

ځمکه خپله رود موخپل دهقان موخپل دی
شاموخپل ګدا مو خپل قاضي موخپل دی
سپاه خپل رعيت موخپل ديوان موخپل دی
غل موخپل قاتل موخپل مقتول موخپل دی
حبس خپل مفتی خپل زندان موخپل دی
پردی نشته ګرد ه خپل يو شکروکې...

د۱۹۷۱ کال دجنورۍ په ۱۷ تاريخ په سراج الاخبارکې دده يو شعردترجيح بند ذوالقافيتين ترعنوان لاندې نشر شوئ دئ، چې دخپلو خلکو دژواندانه واقعيتونه يې په کې ترسيم کړي دي دخلکو ژوند يې په رښتيني ډول ترسيم کړئ چې داشعرپه دې ډول پيل کيږي:

موږ بنه تعليم يافته وای داثار
هم کامل وای په صنعت دکار زار
اوس زموږ به وای په دنياکې اقتدار
هم به زموږ وای ډېر همت په ټول کفار
کل جهان دی رسيدلی ومقصد ته په مدار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې ترجيح بند ذوالقافيتين کې غلام محی الدين افغان دخپلې ټولنې اوخلکو دبيرته پاتې والي عوامل په۳۵ بيتونوکې شرحه کوي. د ساري په توګه : دخپلو وطنوالو بيسوادي ، فقر، غريبي اوبيچاره ګي ، دعالمانو دعلم لږوالی داوسـينوعلوموسـره دخلکونا اشـنايي، دملت دزراعت بيرته پاته والی، اوله ابتدايي وسـايلو څخه په زراعت کې کاراخيسـتل ،دنورو ملتونو دزراعت پراختيا اوپه معاصر تخنيک سره له لږ ځمکې څخه ډېرحاصل اخيسـتل، په نورو هيوادونوکې اوداسـې نورمهم پرابلمونه شرح کوي . ددوی په دې حالت باندې ليکوال افسـوس کوي اوکله چې دخپلو وطنوالودې ويجاړ حال ته ګوري نوخپله خواشيني دغه ويجاړحالت سره يوکوي اوموضوع ترسيموي.

پو هاند عبدالحی حبيبي څو کاله پخوا دغلام محی الدين افغان دفکري تجدد په برخه کې داسې ليکلي وو:

،.... شـپيته کاله پخوا زمانه درپه ياد کړئ ،هغه وخت چاپښـتوشـعرنه وايه اوکه هم څوک په دې فکر کې وو، هغه به درحمان اوخوشحال پيروي کوله، دتوروزلفو په شکنجه کې به نغښـتی وواودبڼو په غشـي په ژوبل وو، دشـعرموضـوع اومحتوی يوزرکاله دغسـې راغلې وه، اوخلک هم په دغه لارتلل يو وارنابيره غلام محی الدين افغان دشـعرمجرا بدله کړه، اوپـه ۱۳۳۳ هــــــ ق کـال کې يې پـه سـراج الاخبـارکې دکوم خيـالی محبوب داوږدوزلفواو ښکلي مخ او هلال ابرودستايني پرځای دوطن په حقيقی دلبرپوري دا سې بدله وويله :

زړه زمـا ډک دی لـه مينی دوطن
خپل وطن مـاتـه عزيز دی ترخپل
تــــــــــــــــــــــــــن

داموضـوع اوس موزته نوې نه ښـکاري، اوښـايي چې ډېرځلمي يې دبيان يوفرسـوده اومبتذل طرزوبولي اوله فکري پلوه يې هم خوښ نه کړي، مګر په هغه وخت کې بالکل نوي اوښـايي چې شـاعربه دپخوانی خيال اودزاړه مکتب پيروان ډېر غندلي وي، چې ولې درحمان بابا لاهوتي فکر په داسې زميني فکر اوموضوع بدلوي.

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۱۹۱۱ کال دجنوري په ۱۱ نیټه دمحمود طرزي په مدیریت دسـراج الاخبار مشهوره جریده نشر شوه. عبدالهادي داوي چې په هغه وخت کې دحبیبې دمکتب شاګرد وو، دغې جریدې ته دطرزي په غوښتنه انتخاب شـو اودده سـره درې تنه نوردواطلب شاګردان عبدالرحمن لودین ، فیض محمد ذکریا ، اومحمد بشیر هم سراج الاخبارته ولیږل شـول. داوي دجریدې دمحرروظیفه اجراکوله، اوهم یې داردوژبې نه سـراج الاخبارته مضـمونونه اومقالې ترجمه کولې، په سـراج الاخبارکې دداوي فعالیت ادامه درلوده ترڅو چې په ۱۹۱۸ کال کې دامیرپه امربندی شـو. داوي دمحمود طرزي تکړه شاګرد اوفکري ملګرې وو. چه دهیواد دترقي له پاره یې دهغه وخت په سـیاسـي اوادبي مبارزه کې مهم رول په غاړه درلود . دی دخپلې ورځپاڼې په تولنیز ارزښـت ډېر ښـه پوهیده نوځکه دهغه سـتاینه یې په یوه مثنوي کې بیان کړې ده چې د ۱۹۱۴ م کال دجنوري په ۱۵ تاریخ خپورشو چې مطلع یې داسې ده:

اخبارهرملت تـه جـانـه
ضـروري ده وا وره مانه
دملـت منـافـع غـواړي
پـرغـمـودملـت ژاړي

همدا ډول په همدې ګنه کې داوي دخپلې مورنۍ ژبې په خوږوالي ، رواني اوفصاحت ،متانت اوپراخوالي باندې یوبل مثنوي شعرلري چې دالاندې څوبیتونه یې د نمونې په توګه را اخلم:

پښـتـو ژبـه شـرینـه
هم فصـیحـه هم متینـه
قـواعـد یـې خـوارښـه دي
قـواعـدیـې هـم لـږنـه دي

داوي که په دې شـعرکې له یوې خوا دخپل ولس د ملي ترقي له پاره دمورنۍ ژبې موثریت اواغیزه په ګوته کوی، نودبلې خواځخه داشـعردهغه چا ځواب هم وو، کومو چې پښتوژبه دافغان ولس دکلتورد لوړتیا اوترقي له پاره اساسا مساعده نه ګڼله، په هغه زمانه کې یولړ داسې کسانو فکر کاوه چې دغه ژبه د وولسونوترمنځ دښه افهام اوتفهیم وسیله نشي کیدای، ځکه چې قواعدیې ترژبني قانون لاندې نه راځي. دغې مهمې کلتوري مسئلې

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته داستقلال دګټلو نه پخوا ډېرو مترقي شاعرانو اوليکوالانو جدي توجه راوګرځوله. که مولوي صالح محمد په خپل پښتو مکتوب کې دپښتو ژبې په تاريخي بدبختی وژړل ، نو عبدالهادي داوي په خپل مثنوي شعرکې دخپلې مورنۍ ژبې ستاينه وکړه، اوهمدا وايي چې فارسي شعرهم لري، ولې هغه دپښتو هم پايه نه دئ ځکه چې په مورنۍ ژبه کې هنرمند باطني احساسات ښه څرګندولای شي اوداسانه لاره نه ده .

د شلمې پيړۍ په پيل کې دافغانستان دفکري تجددعلمبردارمحمود طرزي، دخپلې جريدې ددوهم کال د دلوې په نهمه ګڼه کې دپښتو ژبې مسئله (زبان افغاني زبان اجداد زبانهاست) ترعنوان لاندې مطرح کړه دهغه په اريايي توب يې مطالعات پيل کړل. ددې ليکنې نه وروسته پښتو څېړنې له يوه کال څند سره مخامخ شوې، ولې په ۱۲۹۳ کال کې بياله سره پيل شوې. دهمدې کال دسرطان په څلورمه دسراج الاخبارپه شلمه ګڼه کې عبدالرحمن لودين داسې وليکل : ،، سراج الاخبار به زبان فارسي طبع ونشرميشود چون همواره مساعی درنشر واشاعات علوم ومعارف است به السنه مروجه افغانستان لهذا سراج الاخبار افغانيه اين شما ره وشماره های بعد خود را بزبان ملي خودنيز تزئين ميدهد.،،

دسراج الاخباردمطالعي نه معلوميږي چې په هغه جريده کې دپښتو شيرکلنه ونده، اګر چې دومره زياته نه وه، ولې ترټولو مهمه داوه چې دپښتونشراتوله پاره دپښتو ژبې په تاريخ کې، ديوه نوي فصل په حيث لار خلاصه شوه، هغه داچې خلک دخپلې ژبې او ژبه دخپلوخلکو سره وتړل شوه . محمود طرزي همدغه موضوع ته دسراج الاخبارپه ۱۳۹۶ کال دجوزا په دوهمه ګڼه کې داسې ګوته نيسي :

,,ادبيات ملي، فارسي ،افغاني هرقوم بزبان خود وهرزبان به ادبيات خود زنده است.,,

ددې دورې بل مشهورشاعرمولوي صالح محمد دمحکوم افغان حالت ، په قفس کې د بندي بلبل سره مقايسه کوي، ددې اثرقهرمان دازادۍ څخه لاس نه اخلي، ولوکه په زندان کې هم دې ازادۍ دورځوخيالونه هيڅکله نشي هيرولای، اوکه په ژوندکي خوشبخته وو نو هغه وخت وو چې ازاد وو، دسيالانو سره سيال وو، په دې شعرکې دانګريز داستعمار پرضد بې حده کرکه اونفرت شته.

لومړۍ جهانی جنګ چې ټول بشريت يې تهديداوه، دی په خپل مثنوي شعرکې ترسيموي اودهغه دوام غواړي. ځکه چې اروپايي جګړه مار اواستعماري قوتونه په کې راګيردي، ، د ده په نظرګوندې وي چې دغه استعماري قوتونه دګوردچنجوپه شان په خپل منځ کې يوبل سره وخوري.

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

بله ډېره مهمه موضـوع دوطن دسـتايني موضـوع ده، چې دغه موضـوع دهغه وخت دټولوشاعرانو او هنرمندانوپه اثاروکي په ډېروقوت سره ليدل کيږي.

بله موضـوع داخبارموضـوع وه، عبدالهادي داوي اخبارته دعلومو داديب لقب ورکړ، او هغه يې ديوه ملت له پاره دومره ضـــروري وباله لکه ودوجود له پاره وينه. عبدالعلي مستغني د۱۲۹۳ کال دعقرب ۲۸ گڼه کې دسراج الاخبارپه ستاينه کې داسې وليکل :

دا اخبار رنگين گلزاردی اخبار نه
دی
چې هزاريې زه يم ولې گلزارنــه
دی

په سـراج الاخبارکي بله ډېره مهمه موضـوع چې د شـلمې پيړۍ په پيل کې مطرح وه هغه دملي ادبياتو موضـــوع وه، په هغه وخت کې لکه څنگه چې محمودطرزي په يوه نقل قول کې وليدل شوه، دملي ادبياتو نه مقصد فارسي اوافغاني يعنی پښتو ادبيات دي . په هغه وخت کې دفارســـي ژبې له پاره کوم تشـويش موجود نه وو، ځکه چې ډېرې پيړۍ دري رســـمي اواداري ژبـه وه ،اوهلتـه ددې ژبې لـه پـاره کـارکيده. ولې دافغـاني ژبې دادبيـاتو موضـوع دلومړي ځل له پاره، په ډېرقوت سـره داسـتقلال نه دمخه کلونو کې په افغانسـتان کې مطرح شوه. په همدې کلونو کې داوي دخپلې ژبې ستاينه وکړه ورپسې مولوي صالح محمد دپښتوژبې په توصيف کې يومکتوب وليکه چې څوجملې يې دادي :

،،.... هغه تاثيرات چې په خپله مورنی ژبې کې وي په بله ژبه کې کله وي ... هرقوم اوهرملت چې ترقي کړې ده ، لوی ســبب يې دادی چې ټول علوم يې په خپله ژبه ترجمه کړي، ځکه چې تحصيل پرې اسان شوئ دی ...،،

غلام محی الدين افغان دســـراج الاخبارپه ۲۳ گڼه کې يوپښـــتو اعلان په لاندې ډول خپورکړئ دی :

يواعلان په پښتو کې :

،، اول مقصـد مو داعلان دادی چې زموږ مبارکه ژبه رواج پيداکړي، اوهرڅوک دې په دې باب کې دترقي دپښـتو ښــه ښــه مضــامين په افغاني کې وليکي، اوپه واسـطه د دې اعلان ټولو پښتنو ته خبروړکوم که څوک زما يا دبل چا په پښتو مضامينو ايراد لري، هغه دې خپله مدعا په پښتو کې وليکي اودسراج الاخبار مدير صاحب ته دې راوليږي، که بنده

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دهغه له خوابه عاجزشـــه هغه ته به پنځوس روپۍ په طور دانعام ورکړم اوو عده هم شپږمیاشتی ده .،،

ددې اعلان څخه دغلام محی الدین هدف داوه، چې له يوې خوا دپښــتوژبې او ادبیاتو ته پراختیا ورکړي اوخپله ژبه مروجه کړي اوله بله پلوه داخبارپرمخ دبحث نقد موضـــوع رامنځ ته کړي، چې پنځوس روپۍ په هغه وخت کې ډېرزياتی پیســـې وې. چې څه موده موروسته عبدالسلام ددې اعلان په ځواب کې یوشعر راولیږه، اوپه هغه کې يې دپښتو ژبې توصـــیف کړئ چې موړېي دشـــعر دنموني څخه دلته تیریزاویوازې همدومره وایم چې عبدالسلام دهغه وخت دپښتو ژبې يو تکړه شاعروو.

داوو څوتکې چې دسریزې په برخه کې تاسوته بیان شو اوکه چیری له ماڅخه په کوم ځای کې سهوه اواشتباه شوي وي هیله ده چې محترم لوستونکي ما خپلې سهوې اواشتباه ته ځیر کړي. ما په دغه کتاب کې هڅه وکړه چې د ســراج الاخبارله ټولوګڼوڅخه د پښــتو شعرونه راټول او د يوې ټولګې په توګه يې ګرانو لوستونکوته وړاندې کړم .

اوس راځم ددې کتاب دوهمې برخې ته او هغه دســـراج الاخبارپه جریده کې دپښـــتو شـــعرونه دي چې په نوموړې جریده کې په بیلابیلوو ختونوکې نشـــرشـــوي دي . که څه هم ماډېرکوشش کړی چې ټول هغه شعرونه چې دسراج الاخبار په پانو کې نشر شوی راټول کړم ولی بیاهم که چیرې له کومې ګڼې څخه سهوا کوم شعر پاتې شوئ وي یاکومه شماره ســـراج الاخبارزما لاس ته نه وي راغلئ اوپه هغه کې کومه ټوټه شــعرپاته شـــوئ وي زه خپل معذرت تاســوته وړاندې کوم، بله کوم ټکی چې د یادونې وړده هغه داچې شـعرونه په کوم رسم الخط لیکل شوي ، ماپه هماغه بڼه دې کتاب کې راوړي، اوښايي ځینې لوستونکي دلوستلوسره مشکل ولري . بیاهم که په کتاب کې کومه تايپي اشباه شوي وي .هیله ده چې محترم لوستونکي اوډېرمحترم استادان ماوبښي.

په درناوی

پوهنیارمحمدشاپوراحمدزی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دو همه برخه

دسراج الاخبارڅخه راټول شوي شعرونه

دريم کال شلمه شماره ۱۲۹۳ هـ ش کال شعبان المعظم ۱۳۳۲ صفحه ۷-۶

دا څه عجب دوران دی   چې راغلی پرافغان دی

رنګا رنګه ترقي ده   څه عجب محبوب عنوان دی

وقت دعلم اوهنر دی   بې قیمت رایګان دی

قسماقسم معارف دی   نوردعلم درخشان دی

دهرعلم مدارس دی   هم تحصیل په ډېراسان دی

داله کومه سویه موړکي   چې ظاهر اونمایان دی

پخوانه وو اوس پیداشو   مګر فضل دسبحان دی

داخوعصر دسراج دی   چې افغان ټول په روشان دی

عجب عصر دی جانانه   چې ځوان زوړ اوزوړ په ځوان دی

هرسړی اخته په علم   که دهقان اوکه چوپان دی

صنایع اوبدایع دي   وقت دعلم اودعرفان دی

پښتانه کیږدی نشین وو   مردهغه چې نوم یې خان دی

اوس همه سوباخبره   چه دعمر قیمت ګران دی

له عالمه باخبر شوه   چه خورا لوی داجهان دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

نورعالم هم خورا ډېر دی نه تنها عالم افغان دی

ته سراج اخبارته ګوره چې دملک په تن کې جان دی

څونه نفعي دي ظاهرې چې بې ژبې دي ګويان دی

بې خبريې باخبر کړه له عالمه چې څه ان دی

هرسړی عبرت په اخلي چې زه څوک يم څه مي شان دی

دين دنيا دواړه په کې دي ګهرباره درافشان دی

په ايشيا کې مثال نشته رشک اوردانګلستان دی

تې مديرصاحب ته ګوره محمد بيګ طرزي افغان دی

شه مدير باتدبيردی دهرعلم ګويا کسان دی

څه حاجت دی وبيان ته چې اخباربه نمايان دی

دالومړی اخباردی وروره چې افغان ټول په روشان دی

تولی رانيسی په خپله چې قيمت يې ډېرارزان دی

په تش ديديې قانع نشي ځان په پوه کې خوراګران دی

بيحاصل يې ګمان مکړی قدرمند پرقدرد ان دی

اوس بيا نورعلی نورشو په پښتو چې دي ګويان دی

جانه څه عجب دوران دی چې راغلی پرافغان دی

خپله ژبه موچاپيږي عنايت دپاک سبحان دی

شه شيرينه پښتو واوره چه مضمون په ډېراسان دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

قلم خپل ژبه مې خپله شعرګران اوکه اسان دی
زه شاعر نه یم دلبره خاص مطلب زمابیان دی
زه عاشق دخپل وطن یم بلې حب ددې ایمان دی
په خپل ملک خورانازیږم نارې کړم څومې توان دی
زه صالح غلام دشه یم پرما دېردده احسان دی
تربیت مې تول له ده دی څه چې زما نوشت وخوان دی
زی نصرت غواړم له خدایه څوطاقت اوځومې توان دی
دېرامید لرم ودې ته څه مو زوړ اوکه موځوان دی
شه په صدق دوعا وکئ وپادشه ته څو په توان دی
ښه پادشاه دی خدای دی ښه کړي پرموږ تولو مهربان دی
علم دوست هنرپروردی بی له شکه قدردان دی
مراتب دې خدای کې لوړې ترابده څواسمان دی
پردښمن دی غلبه وی څوزمین واوزمان دی

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شما ره ۲۲ اسد ۱۲۹۳ رمضان المبارک ۱۳۳۲ ۲۵ جولای

اخبارهرملت ته جانه ضروري ده واوره مانه

دملت منافع غواړي پرغمو دملت ژاړي

احتیاج دخپل ملت رفعه وی په لږ لګ مدت

معارف کي صنایع کي په ثروت کي بدایع کي

په ادب کي سیاست کي فلاحت کي تجارت کي

دېرمعقول بحثونه کاندي دملت د مخ دوړاندي

ورکوي دوی ته ترغیب دعلومو دا ادیب

دا اغیار روخیانت دی ښکاره کي پرملت

فریبونه یي ښکاره کي عالم کي ننداره کي

په مقصد یي ملت پوه شي داتمام امورپه پوه شي

په تعلیم اوتجارت کي زراعت وفلاحت کي

په ادب اواقتصاد کي اخبارات یي ښه ازاد دي

کوته داچي داخبار منافع دي بي شمار

درشي اخبار اخلاق اتحاد اواتفاق

ای زما پښتنه وروره ای دمادستر کو توره

هغه علم چي خرخیږي هرسړی ورته رسیږي

هغه دی دغه اخبار رانوکي کره تلوار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس دنـیـا کـې شـــاوخـوا هــرمـلـــت ګـــوره جـــدا

پـــه زوريـــې اخـــبـــارات دی پـــه لـــکـويـې مـطـبـوعـات دي

زمـوږ پـــه مـلـکـې یـواخـبـاردی درافشــــــان اوګــــهــــربـــاردی

پـه صـــــورت کې هم یکتـادی مـعـنـاء هـم دی پـهـمـتـادی

خـــدایـــه دي لـــري ژونـــدی چـې مـلـت ســــي پـه ژونـد ی

عبدالهادي داوي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږمه شماره څلورم کال محرم ۱۳۳۳ هـ ق ۲۸ عقرب ۱۲۹۳

۲ نوامبر.

رنګا رنګ انقلابات دي قسما قسم اختلافات دي

هرملت وهردولت اخلي نفع دفرصت

چه فرصت پيداکي ياره انتقام اخلي بي واره

تيردروکالوته نظرکه په احوال يې ځان خبرکه

چي فرصت مندوکفارو څه ونکړوپه موږخوارو

بياپه موږمسلمانانو څه ونکړوکافرانو

زړه موخوږ په مراکووو چي وروم ته بسه بازووو

پرمصريانو موږ له دزړه وينه موخوږله

چي ناله ايطالويانو يورش يووړپرطربليسيانو

زړه ټوکرټوکرپه دي وو رشکي رشکي سري پري وو

چه داخه وشو ناګه فضل ته وکي الله

يووارږغ شو چي روسيانو چپاويووړ پرايرانيانو

په زړوعالم يې مړکي په ظلمت يي ملک ککړکي

په سوو سري يي مړي کړي مخ په توريزي يي پري کړي

پرزخمي زړومالګی پاش شوي پري موغوشي لکه اش شوي

په ګرداب کي دحيرت ټوله ډوب سوپه حسرت

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې یاربه څه احوال شو　　چه علاج یې ډېر محال شو

موږ په دې ناورین اخته وو　　فکرزن جګرسوخته وو
چې داڅه وسورحمانه　　ته قادریې ای سبحانه

طراباس موبالکل هیر سو　　چه دا خرس روسی راتیرسو

مراکو اومصر دواړه　　غم یې مه خوره داوژاړه

چه وموږ ته رانږدې شو　　دحیا طناب یې پرې شو

موږپه دې غمواخته وو　　فکر زن اودل سوخته وو

چه داڅه بلا شوه پیښه　　الامان ددې له نیشه

بیا ناری سوی چه بلغار　　سوه راپورته دبل غار

پرتوکانو یې حمله کړه　　شي په خپل ځانو اخته کړه

صربیانو یونانیانو　　همه یورش یوړ پوترکانو

څودولته سره یوشو　　ډېرترکان په میان کې لوشو

الحاصل چې په اضرار　　رسولی بیشمار

لاهنوز متوجه دی　　په مطلب متنبه دی

خپل ته دای محکموینه　　چې اسلام ونړوینه

وتخریب ته داسلام　　توجه لري مدام

خپله لوګوله یې بولی　　یوله بله سره بولی

ای افغان دواړه لاس　　پورته که شه په اخلاص
وخپل رب ته دې زاری که　　بیا زاری په عاجزی که

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چه ای خدایه ته قهاریې که رحمان یې بیا جباریې

کفاردیقرترحده تیرکه شپه و ورځ یې موږ برې که

تی په خپل میان کې اخته کې عداوت په شه پخته کې

چه یې موږشو بالکل هیر په خپل ځان اخته وی ډېر

موږددې گوروسیلونه دوی همیش کوی جنگونه

او وموږته توفیق راکې شه اخلاق ته را اعطا کې

چه طاعت دی په رښتیا کړو عبادت دی بې ریا کړو

په خپل میان کې متفق شو یو پربل سره مشفق شو

ته همت وغیرت راکې ته قوت ونصرت راکې

ته موشه کې که معیوب یو برې راکې که مغلوب شو

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږمه شماره خلورم کال محرم ۱۳۳۳   ۲۸ عقرب ۱۲۹۳ صفحه ۷

۲. نوامبر

تقریظ

داخبـاررنګین ګلزاردی اخبـارنـه دی   چې هزاریـی زه یم ولـی ګلزارنـه دی

علم زده کړه ګوره جهل په کارنه دی   که دپلاردی چې جاهل دی په لارنه دی

کـه بی علمـه خبردارډی بی خبردی   که هوښــیار دزمانی دی هوښــیارنه دی

که څوک سود غواړي دعلم سوداښـه ده   پـه ګرمی ده دی بـازاربل بـازارنـه دی

که ســود ا کړی دوکاندارده علم ګوره   بـاانصــــافـه ترده بـل دوکـانـدارنـه دی

خوار هغه شــي چه دعلم نه غافل شــي   چـه دعلم دولـت مومی بیـا خوارنـه دی

کافران ګوره په علم جهانګیرشـــول   مــاوتــالــره دانــنــګ وداعــارنــه دی

مړه ویده دواړه یو رنګ وی په غفلت کــــــــــــــــــــې   مړیـه بولـه هرســـړی چې بیـدارنـه دی

له غفلت پورته خونخواره بلانشـــته   کــه زمـری څـوک خـونـخـواربـولـی خـــــونـــــــخـــــــوارنـــــــه دی

موافق دزمــانی ســـره رفتــار کړه   مخــالف دزمــانی شـــه رفتـارنـه دی

زمـانـه وی کلـه ګرمـه کلـه ســـرده   تـل ترتلـه پـه چمن کې بهـارنـه دی

که فلک دغیرپه کام شـه غمګین مشـه   پـه دی ژرنـده همیشـــه دچـاوارنـه دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړه مې نه اوری دترکوله وصـــاله ځو چیچلی یې دزلفو پــه مــارنــه دی

مســـتغني زه دمین په خپل ګفتار کړم ســتاپه شـــان ګفتاردهیڅ چاګفتارنه دی

مســـتغني یم زمـا نوم عبـدالعلي دی زه پښـــتون یم په بل قوم مې څه کارنه دی

فارســي شـعرمې مشـهوردی په جهان کـــــــــــــــــــــــــې په پښــــتو ژبه مې شـــعرشـــعارنـه دی

دعبدالعلي مستغني په ژبه

دغلام حیدرتقریظ

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلورم کال اتمه شماره ۴ مخ صفر ۱۳۳۳ قوس۲۷ ۱۲۹۳ دسمبر ۱۹

په کابل کې چې اســـتيژی بار به وړی دصـــندلی　که له لوژی کیژی غم به خوری دصندلی

که دی څه هم دستارنه وی اوپه پښودې پیزارنه وی　خورا شـــــه اولوی تلتــک بــه رغوی دصـــــــــــنـــــــــــدلـــــــــــی

که دڅه خونه کوچنی وی لویشت په لویشت داکمکی وی　لس پــه لس کې لوینغری پــه جوړوی دصـــــــــــنـــــــــــدلـــــــــــی

لـــه اولـــه بـــه دقـــوس تـــراخـــره دحـــمـــل　پنځـه میاشـــتی پـه کـامـل تعظیم کوی دصـــــــــــنـــــــــــدلـــــــــــی

شـــکوه مکوه افغـان صـــنـدلی عظیم نعمـت دی　څه شـــه خوند که تودې شـــپی اومرکې دصـــــــــــنـــــــــــدلـــــــــــی

دمولوي صالح محمدشعر

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

صفحه ۷

تــه کــره دځــمــکــې ګــوره نــظــروکــه زمــا وروره
ځــه عــجــیــبــی اوازی دی رنــګــا رنــګ نــنــداری دی
عــالـم تـولـه دی پـه شــورکـې مرد وزن پـه شــورمـا شــورکې
دبــعضــــومــخ تــرقــي تــه دبــعضــــو داوپســـتـی تــه
ځـینـی نـورملـکـونـه نـیسـی ځـینـی خـپـل سـاتـلای نشـي
بعضــو نوی تهـدای کشـیشــو بعضــو خپـل رهنمـای پرېښــو
ځــیــنــی والــوتــه هــواتــه ځـینـی شــوه پـرځـمـکـه پـاتـه
یــوعــجــب رنــګــه احــوال دی شــورمــاشــوراوقـال مقـال دی
دنــیــاده پــرشـــور راغــلــی تــوریــدلــی قــهــریــدلــی
لــوی دول چــې پــردنــیــا دی پــه یــورپ کـه پـه ایشـــیـادی
تول پـه جنـګ سـره اختـه دی پـه ســرووینـواغشـــتـه دي
بـردنـیـا تـرخـپـل ســرتـیـردي خـان ومـان یې بـاالکـل هیردی
پـه یـورپ کـې زلـزلـه ده سـپینـه ورځ پـه توره شـپـه ده
دجــرمــن پــرغــلــبــه ده زمکـه سـره ددوی پرشـپـه ده
بـل دی هــرچــیــری اورونــه دتــوپــوکــیــږی وارونــه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

په هوادی جهازونه په اوبوکې ابګوتونه
هم په ځمکه دی ریلونه په دشتوکې موترونه
دتوپوتوردربهاردی دسروکریچوشرپهادردی
دتوپکوتکه هاردی دمردکو شرکه هاردی
هم دپاسه بمان اوری هم کشتی بلا دی نوری
لوی عظیم مهلک توپونه دپرمدهشه اوازونه
پردشمن کوی وارونه ورانوی هریورشهرونه
په لکو عالم قتلیږی په لکوهم اسیریږی
دقرنولوی دولتونه دعمروسلطنتونه
په یوه ان کې شي برباد ددشمن په زړه سی ښاد
شه برباد قوم په خراب شي پوش عظیم لوی اضطراب شي
یوسه بل راشیه سی خپورپل ایستاده
دبلجیم وحال ته ګوره له دی حال دی خدای زغوره
په یو ه ان سوبرباد دجرمن زړه سوپه ښاد
یوعجیب رنګه احوال دی یوغریب منقلب حال دی
جرمن دی خدای ګمارلی روس انګریز ته یې شکارلی
روسیان ژاړی زار زاری کې جرمن خاندی خوشحالی کې
انګریزان په ویراخته دی دیرمغموم خوراخپه دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

په فرانس کې ولوله ده دجرمن پرغلبه ده

الواصل چې يواحوال دی چې تعبيريې ډېرمحال دی

خوشحال دی مسلمانان خصوصا بيا افغانان

څه عجيب يوشه فرصت دی خدای راکړی غنميت دی

همت گوره دترکانو درومیانو عثمانيانو

بيدارمغزکاملان دی باغيرت عاقلان دی

دسلطان همت ته گوره مردانه غيرت په کوره

دهمت توره يې کښکلی دغيرت په لاس نيولی

افرين دی پرهمت وی صدتحسين دی يوغيرت وی

چه فرصت په پيدا و روان شوپه رښتيا

غرمی وکه وررهی سو مقابل هم درروسی شو

ځينی ونيوی قفقاز په مطلب سوسرفراز

هم پرمصری حمله وکړه هم په سيوېزيې چپه وړی

بلې بلې شه فرصت دی خدای راکړی غنيمت دی

عطا شوی دی له پاسه مفت يې مه باسی له لاسه

ای زمابرادارانو! ای جمله مسلمانانو!

شه فرصت دی خدای راکړی شه نعمت يه عطا کړی

چه کفارسره اخته دی په سروويښو اغشته دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شکری وکې چې سی زیاد کافران سی تول برباد

همیشه بنه فرصت نه وی تل بری پرغلیم نه وی

ګاهی ګاهی سی پیدا مدام نه وی پردینا

تیرکلونه که منظر په احوال که ځان خبر

چه پرموږ باندې څه حال وو پرېشان زموږ احوال وو

دکفاروغرغرې وی شپه و ورځ په موږ نغری وی

ترخوله تیری بی کولی لافی شافی بی وهلی

وحرم ته یی نسبت دوی کاووپه جمعیت

خدای اخته کړه اوس په خپله سره وژنی یوله بله

دادخدای مهربانی ده دخالق نګهبانی ده

چه یې موږ کړو ځینی خلاص شکری وکې په اخلاص

بلې بلې مهربان دی دمظلومونګهبان دی

له ظالم انتقام اخلی دی همیش مدام

ای باری پروردګاره ای قادره ای غفاره

خوار افغان تاته زاری که بیا زاری په عاجزی که

موږنګاه کې له افاتو له جملوانقلاباتو

په سایه کې موډده شا زموږ امیرحبیب الله

اسوده لری ای خدایه ای هادی اورهنمایه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

مولوي صالح محمد

زړه ځـمـادک لــه مـیـنــی دوطــن خپل وطن ماته غزیزدی ترخپل تن

هریوګـل می دوطن پـه مـادېرګران دی ترکشـــمیره ترپـاریســـه ترلـنـدن

شـــیرین ځان می په شـــیرین وطن فدادی زه خودارنګـه فرهـادیمـه کوهکن

ګـلســـتـان مــی دوطـن لادرکـنـاروی خـارســتـان دی دوطن راتـه ګلشـــن

دوطن پـه حمـایـت کې ځـان مبـاح دی پـه دامینی کې لازم دی ســـرباختن

دچاپه ســـرکي چه ســودا دوطن نه وی ســـردده دی مســـتحق دی بریـدن

چـاپـه زړه کې چـه جنون دوطن نـه وی دهغـه زړه ه دی خـدای همیش لری غـــــــمـــــــجـــــــن

ســـاکنان دخپل وطن چې څوک غیربولی هغـه غـداردزمـانی دی هم دشـــمن

کـه دېـردی پـه جـهـان کې عـزتـونـه دیرعزت دی پـه خـدمـت کې دوطن

دملـت ودېن ســـراج اعلیحضـــرت دی په جهان کې لکه نمردی دی روشـــن

هســـی شـــان ترقي شـــوی دده په عهدکې چې پـه کـاروی دوی دپاره څوزامن

مـدرســـی اومکتبونـه اوس جـاری دی دهـرعـلـم دهـرکســـب دهـرفـن

شـــه توپونه اوس جوړیږی په کابل کې اســـتغنـاموشـــوه لـه ګروپ دجرمن

هم اخبـارموشـــایع کیږی پـه وطن کې ډېرمرغوب لکه محبوب شـــه مزین

یومـدیریـي چـې جـامـع دکمـالات دی خدای دی دی ســالم ســاتی له هرحزن

واقعات موچشـــم دید شـــوه دهرشـــهر کـه پیکن دی کـه لندن دی کـه برلین

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخردعـا دافغـان داده ای صـــــاحبـه چه اسلام صـاحب دجاه کړی ذولمنین

غلام محی الدین افغان

۲۳ شماره تاریخ ۱۵رمضان ۱۳۳۳ هـ ش ۵ اسد ۱۲۹۳ ۲۸ جولای
خلورم کال ۲۳ شماره

روژه

روژه مـیـاده بـخـتـوره ځـان خـبـرکـه سـنـوره

دروژی فضـــایـل دېـردی لـه حسـاب تـرحـدتـیـردی

خـوراډېـرپـه ثـوابـونـه دی پـه ډک تـول کـتـابـونـه

روژه خـدای ده خـاص کـړی وخپـل ځـان تـه منسـوب کړی

داحـدیـث شـریف قـدسـی دی پـداشـان ,الصـوم لـی, دی

د,انـا اجـزی, بـه گـوره دی ددې پـه شـان کې وروره

خـدای ویـلـی پـه قـران پـه شـه طوراوپـه شـه شـان

چـه شـهـررمضـان ,انـزل فـیـه الـقـران,

خورانیکـه میـاشـتـه ده جـانـه ځـان پرپـوه کـه پـرمـا گـرانـه

رحـمـانـی انـوارلـه پـاس رالـیـژی سـم لـه لاس

هـم دهـرچـارزق دېـریـږی نـعـمـتـونـه پـریـوانـیـږی

روژه دری قسـمـه ده جـانـه ځـان کـه پـوه واوره لـه مـانـه

درجـه چـه پـه ادنـاده ځـان خـبـر کـه هـغـه داده

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه خوړل اونه چښل دی اودبطن وفرج ساتل دی

داروژه ده دعوامو مطلق مسلمانانو

دنیکانو روژه داده چه مقبوله د مولاده

باید ټول اعضا نګاه کړی له ګناهه یې پناه کړی

ته په پښونه په لاسو نه په نو روانداموو

پرګته وکې اقدام خپل ځان وساتی مدام

اواعلی درجه داده چه ترټولوشه اعلی ده

چې زړه پاک له ماسواکړی وابسته یې په مولا کړی

دا روژه ده دخاصانو دباری د مقبولانو

چه روژه یې وی ګناه کی فایده نه کی ځان تباه کی

روژه تی چه ګنه کاروی په مثال ددي بیماروی

چه پرهیز کي میوه خوری اوپه لوی لاس زهروخوری

صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم کال دوهمه شمار ه ۷ – ۸ مخ ذیقعد ه ۱۳۳۳ هـ ق .۲ سنبله ۱۲۹۴ هـ ش ۱۲ سپتمبر

پښتو ژبه ده شرینه هم فصیحه هم متینه
قواعد یې خوراښه دی فوائد یې هم لږ نه دی
داوسیعه ده خورا ترتولو ژبو ددنیا
که تاریخ ته نظروکې پراثاریې ګذروکې
دابه شي درته ګویان چه ای لاله ای ځما جان
زه خوراقدیمه یمه په کوښښ به سمه شمه
شعراراپکښي ډیردي ترحساب وترشما رتیردي
اثرونه دي جوړ شوي ادبیانو دي لیکلي
که بیان کمه نومونه په کارکیږی دفترونه
تنها یوخوشحال خان ګوره تی دیوان چنور که ای وروره
څه الفاظی مستعمل کړه مشکلات یې تمام حل کړه
طبیعت یې لور روان دی چه بیدل دی دافغان دی
نزاکت کش څه بیان دی چه شوکت ده ته پیشاندی
چه بیان دخط وخال کې صایب پاته حکیم لال دی
صنایعوکې سلمان دی بدایعو کې طوفان دی
که دهجری پرلارسپورشي قاانی به ورته چنورشي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

تنهانه قدیم خیال دی چه دی یغرق په خطوخال دی

جداطرزلوی جدید هم اعلی دی هم مفید

تعلیمونه درکوی دی له هرشي دی خبروی دی

دصحت دحفظ دپاره قواعد کې درشکاره

داولاد په تربیت کې خوراډېرتاکید شدت کې

هم په شکاردی پوهوی دی هم شه کارد رزده کوی دی

په تاریخ کې فکردی کړی دعلوموذکردی کړی

جیوکریفی کې دغړیږی په هررود کې دی ګډیږی

چه فارسي اشعارد ده دی هغه هم بی خونده نه دی

پشتو غوندی هرسونه دی بیاهم دوی بدنه دی ښه دی

تخلص خپل دی ایژدی په پارسی قول کې روهی

په پښتو کې چې مقال کړی تخلص خپل دی خوشحال کړی

عرض داچې خوشحال خان دی خوراشیرین بیان

هم دده له شه کتاب مامعلوم کړمستطاب

په پشته یوزرووشل یوبل هم باید شمیرل

تولد سو خوشحال خان چه خوشحال یې کړجهان

عبدالهادي داوي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځلورمه شماره ۸ مخ پنځم کال ۱۸ میزان ۱۲۹۴ هـ ش ۱۱ اکتوبر ۱۹۱۶ ذی الحجته ۱۳۳۳

قصیده

امید مکړه چې همیش به یې خوشحال　په دنیاکې دی هرشــــي لره زوال

هیڅ شــــي لره ثبات اوقرارنشـــته　دی ثبات دمحمدشانو دیرمحال

پادشـــاهان دګذشــته زمانی څه شــو　چه دوی ووصــــاحب دجاه اودمنال

خبردار له ســـــکندره کل جهان دی　چه دی لاړ شــوله دنیا نه بی مجال

لاشــي مړشــي چه اجل وده ته راغی　نه په کاریې پادشـاهی شـوه نه اقبال

دبابل اودنینوی ســــلطنتونه　داسې تیرشو لکه تیر شــي دڅاخیال

دبرمکو کروفرپه داشــــان تیرشــــه　لکه تیرشـــي په خوبنـــی اندک حال

وروره ته که شي فصیح لکه سبحان　اوکه یې لکه یوسـف صـاحب جمال

اوکه فرد فریدون تاته حاصـل شــي　اوجمشــید غوندی دجام شــي مالامال

اوکه عقل دلقمان جمله ســـتاشـــي　معمرلکه چه نوح شـــي ته په کال

اوبه ونه که درازلکه چه عوج شـــي　اورســـتم غوندی که ته یې قوی بال

اوپه عدل کې که ته لکه عمرشـــي　کـه پـه حیاکې شــي عثمان خوش خصـــــــــــــــال

اوکه ته په قرائت کې اپ کعب شــي　ابوذرغوندی کـه یې صــــادق مقال

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

په شــــجاعت کې کـه خـالدزوی اوپــه خط کـې علـی زوی دهلال
دولــــــــــيـــــــــــدشــــــــــي

الغرض چه مکمل به هرفرصــــت نـه دســـيال وی پـه دنياکې نـه مثال
شـــــــــــــــــــــــــــــــي

چـه داعی داجل تـاوتـه نـازل شــــي تـه بـه وکړی لـه دنيـا نـه ارتحـال

ای افغان ناصــــح مشـــه ونورچاته مګرته که شــــي کاربند په خپل مقال

غلام محی الدين افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهمه شماره پنځم کال میزان ۱۲۹۳

زمـا زړه دوینـو ډک دی بیقـرار نن ســتم دکـافرانو شــو بســیـار

درســول درویه فضـــل وکړی رب پــه امـت دخپـل حبیـب بزرګوار

ســتمونـه دکفـاروچـه حســـاب کړم دوی تیرشـــوی بیلـه حدولـه شــمار

دوی په زړه کې رحم نشته په اسـلام جوړیې دېرلکـه جوړپـه اهـل نـار

طـاقت نـه لرم چه لږ بیـان یې وکړم ددې جفـا لـه ســتمونوڅـه اخبـار

ترســـایـانوکـافرانووقصـــد کړی چـه دمســـلم دپـاتـه نشـــي یو دیدار

شـــي اخراج مســـلمانان ټول له یوریا حلقـه تنګـه دپـه دوی شـــي دېرکـار

ورو ورو دپه اشـیا کې هم مفقود شـي مګرڅوک چه دصـلیب شـي پرسـتار

دصـــلیب بیرق دپاس په مکه شـــي یو دوشـــي په مدینی تاخت وتاتار

مسلمانان چه نوی بیاپه نصـاری شـي پــه رضـــا یـاپـه جفـاواړه کفـار

نن یونان باغی له حکم دسـلطان شــه صـبا ورڅ ســرو په شــوه خودمختار

انګریزووچـه خیرخواه یودبلوچو پـه داچل یې کړقبضـــه ددوی دیـار

دقـلات خـان اوس بـنـدی دی پـه لاهـــــــــــورکـــــــــــې ځکه دانګریزبلوچستان شـه باج ګذار

مراکوکې چه د وروڼو سـره جنګ وو اوس فرانس پــه کې عزیز دی بی پـــــــــــیـــــــــــکـــــــــــار

پــه ایران کـې هـم دغســـی حـال بنـــــــــکـــــــــاریـــــــــږی چه ټول شـــوی کرکان دی په مردار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

پـه فریـب یې مســخرالجیر پـاکړه هم تـابع داســـې ســـلطـان دزنګبـار

دانـګریزدېرفریـب پـه داویـنـاکې چـه خیرخواه یود ادم دټول تبـار

هیڅ مطلـب نورنلرو پـه زړه کې تـمیـزتـاســـوحـوامـوروه ادم پـلار

اعـانـت لـره راغلـی یولـه لـری دخـوارانـو کـړومـدد بـرادروار

غرض داوی ځان نمایان کړی په ښـه شـــــــــــــــــان دوی خـوظـالـمـان لـکـه لـیـوان دی دېـــــــــرمـــــــــکـــــــــار

شـرمښـان چې یوځل پریوزی په رمه کـــــــــــــــــــــې لحـاظ خونـه کړی دکبار اودصـــغـار

فلسطین چه په قبضـه کې داسـلام دی په اسـلامبول کې داسـلام وی برقرار

په مسـیح زما قسـم چې دوی خواهان دی چـه علاج غونـدی مبزکـاندی پـه دار

دانجواوصـــلیبی جنګونـه کـه نـه وو پـه منبزبـانـدې لـه یورپ دتـارتـار

دسـلطان صـــلاح الدین په زمانه کې تول یورپ چه یورشـلم کره حصـــار

له کفارواکثرمړه شـــو په میدان کې نورشووخلاص په هرهمت اوپه فرار

ســـه قصـــوروه داکلام په باب لیکلی چـه روضــــه دامـام کړه کولـه بـار

بیا جنګ و ه دطرابلیس په افریقه کې چه مسـلمان شـوشـهیدان هزارهزار

نه سـپین ږیری یې دسـلوکالوپرېښـود نـه پـه غیژکې دمورطفل شـــیرخوار

چه عمل زمونږ بدل شوحال موبل شو لکــه وی وعیـد لره لوری دقهـار

دېرکلی یې خـالی کړه لـه ســرونـه عمـارات خـالی وشـــوه بیـا پـه نـار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ســـتمونــه داتلی ســــه عجب نــه دی   چــه لړ حــال دانګریزانو کړم اظهــار

پــه ظــاهرکې انګریزان مهذب تردی   پـــه بــاطن کـــه دوی بــدتردنورکفــار

اول داچې اوس سالارددوی کنجزوی   چه یې مرمهدی ســـورکړی ووپه دار

هغه پوپ چې دمســــیح قایم مقام دی   مذهبی ددوی ســـرداردی هم یې پلار

چـــه دکــړی ووبـــیـــان اطـــالـــیـــه تـــه   چه اســــلام دی ډېراشـــد اغزی دلار

ډېرثواب دی چه خارلری شـــــي لـه   هم پلاری که دی نه وی نور ار زار لاری

اتلی داســـــې اســـتبعال داســــلام کړی   لــکـــه شـــــي درووابــنـــه دمـرغـزار

قلم بنــدبــه یې زرمـــه بخره نکړی   که ته جوړکړی قلمون تول اشــــجار

دعـــادافـــغـــان داده ای خـــالـــقـــه   چه تل وی تول دشـــمن ذلیل همخوار

غلام محی الدین افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسمه شماره ۳ ـ ۴ مخ ربیع الاول ۱۳۳۴ هـ ق ۱۶ جدی ۱۲۹۴ هـ ش

۷جنوري ۱۹۱۶ پنځم کال

پـه عـالم کي څـه غوغـا ده نوپوهیږم چه دروغ ده که ربښتیا ده نه پوهیږم

نن دکفروداســـلام ســـره حملي دی غلبــه ده کــه غزاده نــه پوهیږم

چه اســلام لره به غم وی که ســاده ده داژړاده کــه خنـدا ده نــه پوهیږم

جنګ دکفروداســـلام که قیامت دی اخرت دی کــه دنیــاده نــه پوهیږم

خدایه دادیورپ جنګ دی که محشردی نــه پوهیږم څـه بلا ده نـه پوهیږم

دیورپ دخلقو جنګ که رســتختیزدی کــه دکـل عــالم فنـاده نــه پوهیږم

رښا ورځ یې زما په سترګو توره شپه کــــــــــــــــــــــــــــــــیږه توره شـــپه ده که رښا ده نه پوهیږم

عــاقلان دی زمــانی دی لیونی کړه داجنون دی که ســـودا ده نه پوهیږم

مســـتغني کـانـدی وینـاپـه هرژبـه چـه دده څـه مدعـاده نـه نـه پوهیږم

عبدالعلي مستغني

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۶ شماره پنځم کال ۳ مخ جماد الثانی ۱۳۳۴ هـ ق ۲۹ حمل ۱۲۹۵ ۱۸ اپریل ۱۹۱۶

اطـاعـت داول الامر فرض عین دی بلي بلي ثـابـت شـــوی پـه قران

ارویـدلی بـه دی وی چـه خلق وایي رعـایـادتول پســونـه شـــه شــبـان

هغه پســه چه اطاعت دشــبان نه کي خــودبــه یــي وخــوری دی لــیــوان اوشــــــــــــرمښــــــــــان

پســه دځان په شــروخیرکله پوهیږی لـه رمـه ووزی لقمـه ســـی دګرګـان

چه جداجدا ســـی دوی خپل شـــپانه لیوه خپل مطلب حاصــل کي په داان پــــــــــــرېـــــــــــږدی

چه لیوه په رمه ګډ سی حال یي داوي پـه ســــرووینو تول لړلی پري لمان

جـدا مـه شـــه جـدایي توره بلاده همدغه له خدایه غواړي دښـــمنان

ددښـــمن همدامطلب دی مثال واوره لیوه څه غواړي له خدایه بادوباران

جدامه ســی له رمی شـپانه قبول کي اوکـه نـه وی بیـابـه وکي دېرارمـان

په رکاب کي په ســرورکي شــه تابع شکری وکي زموږ شبان دی مهربان ســــــــــــــــــــــــی

دهرشـــپــه تعظیم لازم پرهرمیږی اوکه نه کي خود به وکي دېرنقصـــان

باری خدایه ته توفیق راکي وموږته چه دخپل پادشــاتابع شــوپه ښــه شــان

شـــه توفیق داطاعت وموږ ته راکی چه دی خپل امیر تابع ســـو په قران

څـونــه لــوی نـعـمـت درب دی چه پادشـــاه مومســلمان دی هم افغان پـــــرمـــــــوږســــــوی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه لویه مهربانی دخدای ده جانه چه خپل قوم دی زمونږ شبان
خدایه ورکه جدایي اودوم رنگی کي توله یو کاندی جمله مسلمانان

مولوي صالح محمد

۱۹ شماره ۵ مخ شعبان ۱۳۳۴ هـ ق ۱۳ جوزا ۱۲۹۵ پنځم کال

درحمان بابا په شعر مخمس

دپېر عمر تمناکوی ترکومه دځوانی چمن په زړتیاکوی ترکومه
همیشه به خوب خنداکوی ترکومه اعتماد به په دنیا کوی ترکومه
دارفتاربه پس شاکوی ترکومه

ځوبه گرزی په دنیا پسی زهیره ځوترځونه یې په غمکې یی دلگیره
ای دخپل نفس وهوا په دام اسیره ځوبه پټ له مرگه گرزی سپینه ږیره
په روشانه ورځ په غلا کوی ترکومه ځوترځوتن اسانی پردنیا غواړي
ځوترځوبه له خپل عمر بقا غواړي ستامثال رحمان ویلی دی که غواړي
چه ددهرله یارانو وفا غواړي صیاد ی په دعنقا کوی ترکومه
عمر ټول تیرسو په لهو په لعب کي زنده گی موده په رنج اوپه تعب کي
نه هیڅ یو په زړه کي بیره دخپل رب کي شکرنه کووهریودې په غضب کي
ځوبه خوف اونه رجا کوی ترکومه ته چه دابدی پیری کي په دنیاکي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

پـه خـه ســـترګو بـه دږیږی پـه عقباکې شــیرین عمر د کې تیرپـه دی هوا کې

چه شپه تیره کې په خوب ورځ په خندا کـــــــــــــــــــــــــــــــې تـه بـه داخوب وخنـداکوی ترکومـه

دروغ پرېږده رښـتیا وایـه نیکه صـفاتـه بدخواهی مه کوه نیکخواه اوسـه هرچاتـه

همدغـه دی نصـــحیت زمـا وتـاتـه راســـه راســـه مخـامخ وایـه ومـاتـه

داغیبـت بـه پـس شـــا کـوی ترکومـه نه دخدای ه دی شـــا نه دی وطن حق داداکــــــــــــــــــــــــــــــــه

نه به عمر دی له ځانه څوک رضـا که بلکـه هرڅوک جوروی چې دپیـداکـه

ننګ نـاموس دپـه لوی لاس ســـرولی تـــــــــــرشـــــــــــاکـــــــــه دوطـن بـه حق جفـا کـوی تـرکـومـه

چه ددېن بناورانیږی باک دی نشـــته په رشـوت ګوتی جوړیږی باک دنشـته

ګنـاهونـه دزیـاتیږی بـاک دنشـــتـه ورځ په ورځ نیکې کمیږی باک دنشـته

تـه بـه د مری نـاروا کوی ترکومـه پرتـاحق دوطن دادی ځـان خبرکـه

شـه یه غواړه اوله بدیه لاس په سـرکه هرســـړی ددې وطن خپـل برادرکـه

دوروری لاس په اخلاص وده ته ورکه راســـه پرېږده تربورتیـاکوی ترکومـه

ته چه غلاو دشـــمنی کوی له وروره ورک ســه ورک ســه سـپی مه رازی تـــــــــــــرکـــــــــــــوره

عمـل نیـک ځـان کـه خلاص لـه دی پــــــــــــیـــــــــــغـــــــــــوره دغـه وضـــع ده خوراه بـده هرګوره

تـه بـه دارنګه ســـپیتیا کوی ترکومـه چه قضـــا شـــته حاجت نشـــته وبیان ته

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا خبره ده معلومـه و جهـان تـه   ته چه پند وايي ناصـــحه ورحمان ته
چپ سه چپ سه نصيحت مه كه افغان
تـــــــــــــــــــــــه

شـــكايت بـه دقضـــا كوى تركومـه

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹ شمار شعبان ۱۳۳۴ هـ ق ۳ جون ۱۹۶۱ م ۱۳ جوزا ۱۲۹۵

پنځم کال صفحه ۶ـ۵

درحمان بابا په شعر مخمس

ځوک چې ورک له خپل وطن وی څه به ستمګر چې ګلبدن وی څه به خوب کا
خـــــــــــــوب کـــــــــــا

مبتلا چې په شـــیون وی څه به خوب کا هغه ځوک چې بـه مین وی څـه بـه خوکا

چه فرهاد غوندی کوهکن وی څه به خوب داجهـان دی پـاتـه تـانـه هم لـه مـانـه
کـــــــــــــــــــــــــا

دقضـــا چـاره خونشـــي لـه لقمـانـه ځوک کری نشـــي علاج دمرګ دوانـه

هر نفس د ســـری تلـه دی لـه دنیـانـه چې یې هرساعت رفتن وی څه به خوب کا

لـه خوشـــي اومســـرت نـه خنـداکیږی پـه بیلتون کي خنـدانـه وی ژړاکیږی

خوب بســـتربـاندې ســـره داشـــناکیږی چې عـاشـــق لـه خپلـه یـاره جداکیږی

که دسـلو شـپو کرمن وی څه به خوب کا چه مفتون شـي ځو اوربل دده په زړه شـي

نـاآشــنـا لـه خواکـه خوبـه لـه لیمـه شــي عاشـــق نه دی که بی یاره دی ویده شــي

درقیب لـه جوره خوب دعـاشــق نشــي دهغو چې یاردښــمن وی څه به خوب کا

بی کســی می هرکزنشــوه غمګســاره ازاده لـکـه لالـه یـم لـه ګـلـزاره

تماشــي تـه می عـالم راځی بیشــماره چـاونـه ویـل چـه لـه څـه یې بیقراره

چه په اورکي یې وطن وی څه به خوب کا زه پـه شـــان دکواکب شـــب زنده داریم

هرګزنـه یم ســترګی پتی بـی قرایم هرســحر زه لـه ژړا ســره دوچـاریم

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناســـت به یم که داشـــناخپل ډېرافګاریم   ځوک چې داســـې زارغمژن یې څه خوب کـــــــــــــــــــــــــــــــا

دچاکارچې شـــکایت ســـی لـه هجران   ممکن نـه وی چـه بیرون شـــي لـه نیرانـه

امیـد مکړه خوب خنـدا شـــوپـاتـه تـانـه   خوب خنـدا پـه بیغمی کیږی افغـانـه

چې یې بـل اتش پـه تن وی څـه بـه خوکـا

غلام محی الدین افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل داهل وکمال په فضیلت کې

بی کمـال دبـاکمـال کلـه همســـردی هم قیمـت کلـه گوهرســـره حجردی

باکمال ســـړی په مثل دبادشـــادی پـه ظـاهره کـه مفلس اوقلنـدردی

کـه لبـاس دبی کمـال وی دزربفتو دائی خـل دی دحریروهغـه خردی

کـه لبـاس دبـاکمـال وی دکربـاســو کمـال ده لره خلعت دی هم زیوردی

ځوک چه نه لری کمال واوره افغانه کـه غنی وی لاخوتـانـه مفلس تردی

غلام محی الدین افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۴ شماره ۱۵ مخ شوال ۱۳۳۴ هـ ق ۱۰ اسد ۱۲۹۵ هـ ش ۱۱ اکست ۱۹۱۱

پنځم کال

دخوشحال له شعره انتخاب

پښـــــتـانـه کـه ادم زاد دی پـه خـویـونـوکـې عـنـاددي

نـه هـمـت لـری نـه عـقـل خوښ هرګوره پـه فســاد دی

نـه دپـلارپـه ويـل کـارکـا نـه پـه نـغـت داســـتـاددي

چه په دوی کې یوېې شـــه وی دهـــغـــه دســــرجـلاد دی

یودبـل پـه کمی نـاســت دی څـکـه تـل پـه بـلا يـاددي

اول زه دانـــوردپســــه څو شـــتـه واړه داهـدا دی

پـه نـفـاق یې واړه ورک کړل کـه شـــجـاع دی کـه جواردی

نـه قـدرشــــتـه نـه پـدل دېــرتــرمــوروتــرجــداددی

دالاشــــکـرکړه خوشـــحالـه چـې بـنـده نـه دی ازاد دی

خوشحال ختک

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهمه شماره شپږم کال څلورمه اوپنځمه صفحه ذیعقده ۱۳۳۴ هـ ق ۳۱ اگست ۱۹۱۶ م ۸ سنبله ۱۲۹۵

دېرڅنا دخپل مولاکړم چې اوطان موخپل دی   که خیبردی که کنړ دی که لغمان موخپل دی

قندهار هرات،مزارهم بدخشـــان موخپل دی   شـــکرشـــکرباغ موخپل باغبان موخپل دی

گل موخپل بهارموخپل بســتان موخپل دی   گل موخپل ســوســن موخپل ســنبل موخپله

ریحـان خپـل نرگس خپـل ســمن موخپلـه   کشــت موخپل زمین موخپل گلشــن موخپله

ســـروه خپـل بلبـل خپـل چمن موخپلـه   لالـه خپـل ارغوان خپـل دامـان موخپـل دی

سپین موخپل همشـین موخپل جاله موخپل دی   جـال موخپـل کمـال موخپـل حیلـه موخپـل دی

صـــید موخپل ماهی موخپل میله موخپل دی   نشـــه موخپل خمارموخپل پیاله موخپل دی

بزم موخپل ســاقی موخپل دوران موخپل دی   پســته موخپل بادام موخپل روغن موخپل دی

عنـب خپـل انـارخپـل وطن موخپـل دی   طبیب خپل حســیب خپل دشــمن موخپل دی

گلیم خپل بـازارموخپل کشـــتن موخپـل دی   زمکـه خپـل رود موخپـل دهقـان موخپـل دی

هرصیغه دنحومستقبل دی که ماضی موخپل دی   یوتن که ناراضـــی خیردی زرتنه راضـــی مـــوخـــپـــل دی

هرطرف کـه غردی اوکـه ســمـه ا راضـــی مـــوخـــپـــل دی   شـــاموخپل گداموخپل قاضـــی موخپل دی

ســپاه خپل رعیت خپل دیوان موخپل دی   کارموخپل روزگارموخپل محصـــول موخپل دی

غل موخپـل قـاتـل موخپـل مقتول موخپـل دی   ردکـه مســتقـل دی کـه معزول موخپـل دی

خان دی که ملنگ دی که مقبول موخپل دی   کوتوال خپل پهره دارخپل زندان موخپل دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

راشـي چه تول خپل يوپه اخلاص څه نوكرى وكـــي
څوک چې دى نادان وى هغه كس ته رهبرى وكـــــــــــــــــــــــــــــــــــــــي

هرســـاعت دوعا دخپل پادشـــاه ددليرى وكي
پردى نشـــتـه گرده خپـل يو شـــكرى وكي

ملک خپل افســـر خپل ســـلطان موخپل دى
درست سره اخباريو ديوانه په ميان كې نشته

بى دجان قربان بل افســانه په ميان كې نشـتـه
هيڅ دفرانســيونشـــانه په ميان كې نشـــته

شـــكرشـــكرچې بيگانه په ميان كې نشـــته
مـديرخپـل اخبـارخپـل زبـان موخپـل دى

چـه پـادشـــاه زمونږ دى مهربـانـه نظروكـه
دېرعالى يې نيت دى په څه شـــان نظروكه

څـه حـاكم راكړى عزيز جـانـه نظروكـه
عـجـب عصـــــردى افـغـانـه نـظـروكـه

ژبـه خپـل بيـان خپـل قـلم موخپـل دى

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهمه شماره شپږم کال ۵ ــ ۱ مخ ذیعقده ۱۳۳۴ هـ ق ۳۱ اگست ۱۹۱۶ م
۸ سنبله ۱۲۹۵ هـ ش

دخوشحال ختېک په شعر باندې مخمس کلام مولوي صالح محمد

تل به دارنگه فرصـــت وی که به نه وی پردنیابـه می عزت وی کـه بـه نـه وی

زمـا بـه دارنگـه حرمـت وی کـه بـه نوی ســـاقی تل به دداســـت وی که به نه وی

لـه جهانـه بـه مهلـت وی کـه بـه نـه وی په میدان دعشق ورگډ سه کوک رباب که

کـه پـه ســـربرابرنـه وی غوږ پـه تـاب کـه پرمجمر دعشـــق یې خپل زړگی کباب که

راســـــه پرد میوجـام پـه می نـاب کـه تل به هســـی فراغت وی که به نه وی

کـه ددید هوا لری بنــــه فرصـــــت نن دی غمـازنشـــتـه ځـای خـالی فراغت نن دی

ژرســـه ژرســـه که یې گوری مهلت نن دی هرهوس چه دصـورت کې ساعت نن دی

گوره کال ته به صـــورت وی که به نه وی دوطـن پـه رنـج اختـه یم بی ترتیـب

نـه رغیـږم بـه دوا ای زمـا نصــیـب ای زمـادســـــترگوتوره ای حـبیبـه

پـه رښــــتیـا ومـاتـه ووایـه طـبـیـبـه چه درنج به می صـحت وی که به نه وی

نن خوبیا فرصـــــت ومـاتـه راځرگنـد دی ددیداردوعدی څنـگ عجب خونـد دی

پـه هوا می ددیدن زړگی خورســــند دی دوصـــال وعده دی وکړه ستا سـوگند دی

پـه داکارکې بـه غفلت وی کـه بـه نـه وی ستادعشـق په اورکې وسـوزم ایری شم

کـه بی قـدرلکـه خـاوری دکوڅی شـــم لاس به نه واخلم له تاکه پرله پرې شـــم

کـه پـه تـاپســـی ملنـگ دمصـــلی شـــم شـــاه په تابه می قیمت وی که به نه وی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دخپل عمر بـه زه هغـه ســـاعت خوښ کم   چـه دغشــــي دمژګانو پـه زړه خښ کړم

یـاددې چــه دویـل   چــه تــابــه خوښ کړم   سـپینه خوله کې بی روی یاره درپیشـکش کــــــــــــــــــــــــــم

په خوشــــحال به می منت وی که به نه وی

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلورم مخ شپږم کال محرم ۱۳۳۵ هـ ق ۲۹ اکتوبر ۱۹۱۶ م عقرب ۱۲۹۵

شپږمه شماره

دعبدالرحمن صاحب په شعر باندې مخمس

جاردی شـــم ترنـام راشـــه راشـــه په هجران کې یم ناکام راشـــه راشـــه

څما ورد صـبح وشـام راشـه راشـه ای زمـا دزړه ارام راشـــه راشـــه

ســـروقد گل واندام راشـــه راشـــه واړه خلق دصـــنم مـدح خوان دی

هم له لاسـی دپرخواران سیندبرباندی هم له حسن بی رونق تول خوبان دی

هم همه واړ ه خوبان یې مقتدیان دی دهمــه واړوامـام راشـــه راشـــه

بازارخوسوړ شو ستاله حسنه دخوبانو ولی تـه غزال چشـــم همـه مطلوب دشـــــــــاهـــــــانـــــــو

ایمـان وړونکې دشـــیخـانو دپیرانو بی تانشـــته څه حرمت دعاشـــقانو

دعشـــاقو احترام راشـــه راشـــه مهجور زړه خوله فراقه زیاتی چوی

په هغه بانـدې کول درحم دېربـه نـه چه په ســـرغم غمون دپرپراته وی وی

خدا زده بیابه هسـی وقت که به نه وی زه نه پوهیږم له ایام راشـــه راشـــه

په دروغوهســـی تـه ولی وینـا کړی دوصـــال وعده همیش ته په فردا کړی

خواه مخواه خندا په ماعاجز شیدا کړی نن هنگام دی که جفا کړی که وفاکړی

چاره نشـــي له هنگام راشـــه راشـــه ای محبوب راســـت قامت خم ابرویه

لب شـــکر دندان گوهر شـــیرین کویه نـازنیـن مـه جبین ســـتم جویـه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرۍ رو یه ســـنبل مو یه ملک خو یه   عنبر بو یه لاله   فام راشـــــه راشــــه

داجهـان کلـه   مکـان دانبســـــاط دی   بلکـه دی د مســــــافرو یورباط دی

په هرلورکي غم موجود مفقود نشـاط   مــبــارک ددومــیــنــواخــتــلاط دی
دی

تله دی تله دی له جهانه راشــه راشــه   یخ کابل کي می په زړه بله لمبه شــوه

لــه فراق ســـینــه اتش کـده شـــوه   لــه فراق ســـینــه اتش کـده شـــوه

شـپه لاپرېږده رڼا ورځ راباندي شـپه   مـاغریب لره قـاتـل دعشـــو ه شـــوه
شـــــــــــــــــــــــــــوه

دافغـان مـاه تمـام راشـــــه راشـــــه

غلام محی الدین افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

اول مخ اتمه شماره شپږم کال صفر ۱۳۳۵ هـ ق ۲۷ نوامبر ۱۹۱۶ م ۵ قوس ۱۲۹۵

دامیر حبیب الله خان په صفت کې

مینه راشـــه په ســرواړوه گلگون ســاغر چه ژمی تیر شو اوراغله دجمشید اختر

په گلســـتان کې په راتک دنوی کال جلوس طـاق دنصــرت ترمری قوس دقزح مـــــــازدیـــــــــکـــــــر

دعنـاد ل دی هغـه هرکلـه راشـــي اومبش چه کری سـامعه محسـوس د داوداشـر

ورکړی داد دفصـــــاحـت دبلبـل تقـدیر گته پوغاش له حیرت چیچلی شکسپیر

چه په گلشـن کې کسـی سـودقدم گل دکلارد شـــادیـانی نغـاړی وژغـاوه ه تنـدر

دمینی اور دبلبـل پـه زړه کې ولگیـد ســری لمبی پـه پوری کړی ده لالی مـــــــجـــــــمـــــــر

پـه تروزمی کې بلیږی داســـتوری چراغ لکه داغونه دبیلتون دعاشـــق په ځیگر

ده ژلی مرغلری ارغری پربـانـدې د گل کړه ایینـــی دی بوتی بیا دگلوتاج په ســـــــــــــــــــــر

ترهغـه پوری چې وی دادپســرلی راتـک وی دی پرسـردامیر دادخراسـان افسـر

ده شـــهنشـــــاه دافغـان داودل ســــالار مری توب دری فخر شـمیری وکمتر

که وه نازپزوپه دی عصــروه مزته شـایي چې امیرنـه مو مـدد غواړي دجرمن قــــــــــیصــــــــــر

جارج وراســـتوی باج ځکه کال په کال چه وهند خواته دی واستوی خپل لشکر

دتـرقـي هـوا خـواه ده تـمـدن بـانـی دتـجـارت مـددگـاردحـرفـت یـاور

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

سلطنت داسی نه ولیدلی پشتانه په خوب　هم نه درلود په دی شان خراسان افسر

ددرست پادشاهان کې نه دی سال دی نه موخی　کله ستوری وی شکاره مخامخ ده نمر

نه دی درواغ په رښتیا چه ته یې نن کسرا　په عدالت کې ته یې له خلافه سنجر

دی امیر ابن امیرابن امیرابن امیر　په امیران دادنیا نه لری بل همسر

په ازل اسکزی درته وه قدرت ده خدای　داخداداد قبا فخر کا ستاپه بشر

ته سراج ده هغه ملت اودین چه دتا　زاراویلم وجارج دی دنوکرچاکر

نه رسیږی دی چافهم په لوړ تیا ده ده مدح　الوتل چانه سی دلته دتعقل په وزر

په نیت کې که چارحم مجسم وی ته یې　چه غلیم هم نه دی میندلی ستانه ضرر

بی له تیښته نه دی بل څه په قسمت دغلیم　زمری ته دریدی نشي دااننتر

منزلت درکړی دی تاته خدای دومره چه دی　وه مراتب لوی تاته دی عمیق ژور

وه فراست ته دی انګلیندکي ارلان حیران　په ذکاوت دی پطربورغ کې ووماشدر

ترهغه پوری چه انسان وی په انبرکه مقیم　ترهغه پوری چه پرځای خپل تینګ وی غر

ترهغه پوری چه دنیاکي وی ماشام وسهار　ترهغه پوری چه انسان چه انبرکه وی بر

ویدی سترګی مورومښان په دی ضورسراج　سوری ستانشي کم وه پسانه له سر

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

براعظم دایشـــیـاوشـــي ســـتـامحکوم یوروپ امریکـه وافریقـه دی درکي داور

څــه چــه قــدرمــادرتــه پســـیـنـوویـل که دتاخوشـــي وی زه تردی وه به وایم بـــــهـــــتــــــر

ای رســوله چزارخاوری دی اکثیرنه ســی چي شــهنشــاه له الطاف په تاوکړه نظر

عبدالرسول محمدزائی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهمه شمار۴ مخ شپږم کال صفر ۱۳۳۵ هـ ق ۱۱ دسمبر ۱۹۱۶ م ۱۹ قوس ۱۲۹۵

حیات ملي

افغانستان خلق زمری دی په افکاربه شي — خیالات دبدو ورته کړی نګون ساربه شي

افغانستان خلک قانع په خپل دولت وملک دی — صبر په خپلو غروکوی مانع دبل دملک دی

تابع دشاه په فرامین په سل رنګه تل دی — که سپک نظر ورلره وکړی پاس په داربه شي

تاسی دول یوروپی په خپل مابین کي لتاړ — دوه کاله کیږی چه جګړم په دریابوبه کار

له ایشي لری غواړي وچلوی په موزه بار — دین اسلام زموږ قوی ده خورا روزاربه شي

تاسی دول یوروپی په ایران راغلی تمام — فریب موجوړکړ دیئنو چه په کي جوړ کړی مقام

تفریقم واچاوه په دوی کي دنرمی په کلام — خیال دایران موږ لره مکړی په اوساربه شي

ملکم یورپده جنګ جدله په خپل منځ کړی اغاز — خویوتربله تمام نشي په چاڅه کوی ناز

داسي فریب ظاهر دخمن بادین هم دین هم راز — تیکي نه واوری موږ خبریو په حصاربه شي

داخبرولی څمک لومی دی که څوک پوه شي پکار — ایرادمه کوی دی ملک نه دپربه ووینی خار

بیا به پښیمانه شي ناری سوری به وکړی په زار — صاحب ددین رسول الله ده په ننګ غاربه شي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ امـت دمحمـد رسـول الله يو افغـان   په دين ميتن باندې تړلی يو په سـرپه ځان

ننګ وناموس وملک ساتنم سوی عين ايمان   که نژديکيت دبدووکړی په سنګسار به شي

دانصـيحت له زړه سـوی ده چه موږ وکه داشـــــــکـــــــار   ګنـه حملولره تيـاريوپـه کو مـک دغفـار

خصوص زموږ په ملک چه راشي دبنووپه وقــــــــــــار   ددين دښـمن زموږ ظاهرياسـتی مردار به شـــــــــي

عرض بيګی درست حال ونه وايه دافغانانو مـــــــــــرام   په دی بسته دی مسلمان زموږ دولت ونظام

پادشاه چراغ ددين ملت غم زموږ نشته تمام   کافران واوری درته وايم به کوکار به شـــي

ملامحمد خان عرض بيګی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم کال یولسمه شماره ۵ - ۱ مخ ربیع الاول ۱۳۳۵ هـ ۱۰ جنوري

۱۹۱۷ م .۲ جدی ۱۲۹۵

ذو القافیتین ترجیح بند

موږ کــه بنـــــه تعلیم یـافتـه وی داثـار هم کـامـل وای پـه صـــنعت دکـار وزار

اوس زموږ بـه وای پـه دنیـاکي اقتـدار هم بـه زموږ وی ډېر هیبـت پـه ټول کفـار

ټول جهان دی رسیدلی ومقصد ته په مدار مگر موږ خویوتراوســــه لاپـه خوب کي دســـــــــــــــهـــــــــــــار

دالاشـکرچي اعلیحضـرت دی ډېر هوشیار ورنـه مونږ بـه وولـه پخوانـه ډېر خوار

گل علمونه حاصـــلیږی په دی دهرکي په قـــــــــــــــــــــــــــرار کـه تعلیم کړی طـالبـان زموږ دوطن پـه هـــــــــــــــــردیـــــــــــــــار

کـه فقـه اواصـــــول شـــــي خـبـردار بیـابـه خبرنـه وی دعربو پـه اشـعـار

که چیری زده کړی په منطق کي څه گفتار دی بـه فقـه گوری پـه نظر داســتحقـار

که دی حاصل کړی په حساب کي اختصار بیـا بـه نورعلمونـه دی گونـدی بیکـار

نه خبر له مسـاحت اواقلید سـروی زمایار نه خبر له طبعیات نه واقف وی له اخبار

ارســـطو منطق پســی گرزیدی بســـیار دبیـکـن مـنـطـق تـاتـنـبـدی پـه تـلـوار

علوم که مغربی که مشـرقی دی رائج کار کفـارچـه پري خبردی نکوی زان عـار

دی خووی دنصــــارالله حرفتون پرهیزگار پـه داشـــان کلـه پرهیزکـاڅوک لـه کـار

استعمال دضـفوپی په داشـان کړی دی په جــــــــــــــــــــــــار چه مدام دده په سروی دانگریزدسان دستار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دایې نتیجـه دبې خبرې دطلـب خوار
چه دې نکړې هیڅ پروا دزمانې په کاروبار

که څوک ده ته بې خبروایې دحسـدشـې په گذار
مگردې پـه حقیقـت کې بې خبرگڼې تلوار

الغرض په سلوکس کې څوتن بیا په شمار
چه دوپې وتړې په سـر دفضـیلت یوسـپین دستار

بیابه هم هغه عالم فاضل به نه وې خبردار
چه والې دچین موڅوک دې هم پادشاه دتاتار

توبه ده له شـکوې دعالمانو صـدهزار
ولې عـالمـان دې دنبیـانو میراث خوار

پـه ایـذ اوحسـد نـه دې زمـا گفتـار
زه محب دعـالمـانو هم ددوې یم خدمتگار

هغـه څوک خوکـافرکیږې پـه دې کـار
چه دې گورې علما ته په نظر دخوارو زار

اوس خوداضـروري دې مونږ.زده کړو له کفار
هنردفلاحـت اوتجـارت هم کښـتوکـار

په فرانس کې دومره پوڅکې وې بیشـمار
کلـه وې زمونږ دوطن دولې بیخ یـادچنـار

په فرانس کې له بسـوې نه حاصـلیږې دامقدار
لکـه دلتـه جریـب اودقولې وې پیـداوار

دځمکو زراعت په فلاجت دې انحصـار
بلکـه ټول جهـان پـه زراعـت دې مرغزار

زه چـه نظروکړم پـه حـالـت دزمینـدار
بې واره په ژړاشـم په صـداشـم په کوکار

دوې خوبې تهذیب اوبې هنردې هم نادار
بلکه بې خبردې په صـنعت دکښـت وکار

لاتراوسـه یې هغه درانه جغون هم اسپار
بل لاداچه نه پوهیږې په سـادین هم په شدیار

دوې مدام وې دېرشـایق په داسـې کار
چه دوې مره کړې یوتربله په یوه لپه جوار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

گر چه دهقانان موبی هنردی هم ډېرخوار بیاهم ســـل ځله بهتر دی له عابد رشـــوت خـــــــــــــــــــــوار

نکړی راشـــیان خوبی رشـــوته دچاکار گـویـا دوی لـره حـلال دی دامـردار

رســـول دی لعنت کړی په راشـــي باندې هم په دی بـانـدې عتـاب دی هم عذاب دی بـــــــــــــــــــاربـــــــــــــار دقـــــــــــــــــــــهـــــــــــــــــــار

په دنیا اوپه عقبا به یې رسوا کړی کردګار هغه څوک چه رشـــوت اخلی له مســـکین عاجز خوار

نورڅه مه وایه افغانه په باب ددې مردار ولی اوس خودوی دی عزتمند هم بـاوقـار

چه کرم زورم نشـــته په فلک ســفله پرور ورنه مابه په یخ کړی وی څګر هم خپل تېتر

غلام محی الدین افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶ ـ ۷ شپږم کال ۱۲ شمار ه ربیع الثانی ۱۳۳۵ هـ ق ۲۵ جنوري ۱۹۱۷ م ۵ دلو ۱۲۹۵

,,خال وخط کې به انشاء کوی ترکومه,,

ته چې زلفی دیارمشــــک وعنبربولی پـه داچین کې بـه خطـا کوی ترکومـه

یاچه شـــوندی دیارلعل وشـــراب بولی روانــه کـې نـاروا کـوی تـرکـومـه

بیـاچـه مخ ددلبر شـــمس وقمربولی پـه تخمین بـه داســـود اکوی ترکومـه

لمرپـه دوګوتو هیچـا نـه دی پټ کړی تـه بـه دادحق اخفـا کوی ترکومـه

نـه رســـیږی دچـالاس یې وکـاکل تـه تـه دزلفو بـه ســوداکوی ترکومـه

دلـبـران تـول بـیـوفـادی وفـانـکـه تـه بـی طـمـع دوفـاکـوی تـرکـومـه

معشـــوقـان دعـاشـــقـانوقـاتلان دی تـه دتـرکـوتـمـنـاکـوی تـرکـومـه

په یوه اداء دی درســـت عالم قتلیږی تــه بــه دانـــازواداکـوی تــرکــومــه

پـه یوه نګاه ژونـدی پـه بل دی مرمـه دغـه لوبی بـه پـه مـاکوی ترکومـه

دزړه وینی می غـذا دوامی نشــتـه تـه بـه مـاتـه لابـدوا کوی ترکومـه

دادتـرکـودغـمـزوزخـم نـاســـورډی پـه نـاســـوره مـداواکوی ترکومـه

دجفـا پـه تیغ دی تول جهـان تبـاکیق تـه بـه داجوروجفـا کوی تـرکومـه

دادزلـفـواودخـط لشـــکـری ګـوره پرســـپین مخ باندې غزاکوی ترکومه

جرمینـان اوانګریزان ســـره جنګیږی تـه بی ســـیل اوتماشـــاکوی ترکومه

درست جهان پرشور راغلی نه پوهیږم چه بی ســـیل اوتماشـــاکوی ترکومه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دفرنګوپه تيغ زړه زما ســـوري شـــو   دجـرمـن بــه تـمنــا كـوى تـركـومـه

ديورپ وحال ته ګوره حال په څه مو   خوشـــحالى به په ايشـــيا كوى تركومه

راشــه راشــه ســتركى وموژه بيدارشــه   دنرګس پــه تمــاشـــــاكوى تركومــه

سـم سـړى ســه مجنونى پرپړده افغانه   ارزوپــه دلــيــلا كــوى تــركــومــه

دغنچې په شــان خاموش ســه خوله كه پــــــــــــتــــــــــــــــه   ته به ګل غوندى خندا كوى تركومه

حميد څه شـــو جه بيدل دپښـــتنو وه   ته رحما ن غوندى وينا كوى تركومه

نه څوک غوړباســـى نه پنداخلى افغانه   چپ ســـه ته به داوينا كوى تركومه

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶ ـ ۷ شپږم کال ۱۲ شماره ربیع الثانی ۱۳۳۵ هـ ق ۲۵ جنوري ۱۹۱۲ م ۵ دلو ۱۲۹۵

غـزل

نوی خلق نوی رســـم نوی کــاردی   نوی گـل نوی بلبـل نوی بهــاردی

نوی شــــاه نوی ســـپاه نوی فوجونه   نوی گز نوی ســـکه نوی بازاردی

نـوی نـوی زلمـی وینم زاړه ولاړل   نوی کوټ نوی پتلون نوی پیزاردی

نوی برزگ نوی زاهد نوی حکمونه   نوی نوی په هرجای کي دره ماردی

نوی من نوی دړی نوی وزنونـه   نوی نوی ســـوداګرنوی بی پـاردی

نوی یارنوی ریبارنوی خوراک شـــه   نوی نوی معشـوقی نوی سـنګارشـه

نوی ورد اووظیفه نوی شـیخی شـوه   مسواک ایښی هرچانوی په دستاردی

نوی مینی په دنیا کي شـــولی دېری   پــه زړ ومینودچـاکلـه اعتبـاردی

نوی نوی قصــــــی اورم حیرانیږم   په جهان کي یوتربل نوی زوکاردی

زاړه چي نوی راشـــي نوی همـه زوړشــــــــــــــــــــــــي   داحکمـت نعمـت الله دپـاک غفـاردی

ملانعمت الله

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شلمه شماره شعبان ۱۳۳۵ هـ ق ۲۳ می ۱۹۱۷ م ۲ جوزا ۱۲۹۶ هـ ش ۶ – ۷ مخونه

شپږم کال

مسدس

يوسحر زما ترغوږسوه له بلبله چه قفس کې يې ژړل دايه ويله
چه بندی سوم دصياد له سخته دله ولی نه پوښتی څوک حال زما يوله بله
ولی نشته بی فغانه کاروبازما ولی حبس ابدی راغی په وارزما

نه محرم چه دزړ ه حال ورته بيام کم نه می وس چه خبرداره بلبلان کم
نه ملګری چه چمن ته يې روان کم بيا بيان ورته دګل ودريحان کم
خپل ډک زړه دارمانو ورته خالی کم تول مرغان دچمنو په ځان حالی کم

چاته وژاړم پرچابانديې فرياد کم چاته خاوری پرخپل سرباندې بادبادکم
چاته وګورم په څه شي زړه کی شادکم دصياد له لاسه چاته عرض ودادکم
څه راوسوه چه دتو رقفس بندی شوم ! نه خلاصيژم په دابندکې ابدی سوم!

ولی زه له خپله سيله راجلاسوم ولی زه له خپل وطنه راجداسوم
ولی زه په ويراخته په واويلاسوم که وروکلی می سوپاته خوارتنها سوم
کوم ظالم کړمه بندی خدای دی بندی کی ! خدای دی ما غوندی اخته په جدايی کی !

اوس به زه لکه هانورپه هواتلمه په هوس دازادی به باليد مه
پرغنچوبه دګلانومسيد مه ورځ په ورځ به غوړيد مه لوبيد مه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چابندی کړم خدایه تی په ځان اخته کی   په قفس کې دزندان جګرسوخته کی

اوس به ګرزیدم ازادپه چمنوکې   الووتم به په صحرا اوپه باغوکی

بنه به ګرزیدم خوشحاله په شګوفوکی   ولی اوس یم په غموپه اندیشوکی

چه بندی دی دقفس کړمه صیاده   خدای دی ماغوندی بندی که ای ازاده

الغرض چه ده وهلی دانعری   دقفس له لاسه ووپه غلبلې

چه ناګه دچمن بادراغی د کشې   چه پرونشست دایه وواته له خولی

مګرداباد دوطن دخوا راغلی   چه زما صبروارام راڅخه وړی

یوساعت متفکرووحیران پاته   نه یه شکروشکایت کاوه وچاته

چه بیا باددچمن راغی دده خواته   اه یه وکش عرض یه وکی وخپل خداته

لکه زه هسی بندی سی ای صیاده   دوطن په جدایې سی ای صیاده

زه چه فخر دچمن زیب دبوستان وم   غوړیدل ګل دخپل ایشان وم

دباغودشوباغچو روح روان وم   دسروګلوپرشاخوبه نغمه خوان وم

دپولادوپه پنجه کې دبندی کړم   دهرکس ودناکس دی ریشخندی کړم

زه به تل دباغ پرسر شه په هوا وم   شاخ پرشاخ به بیا په څه نازوا داوم

دګلانوپرسروبه په خنداوم   په ځالی کې به وم ناست یاپه صحراوم

نه بندی وم دقفس نه می هیڅ غم وو!   نه می اوشکې بهیدلی نه می ماتم وو!

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چه سحر به زه له ځالی په هواسوم   په ګلشن کی به دعشق نغمه سراسوم

چه له پورته به پرګل باندې راتاسوم   وسمن ویاسمن ته به ګویاسوم

ایاڅوک لری داعیش وعشرت نن زما   چه ندیم وګل خانه ده په چمن زما

هغه ګل هغه پسرلی هغه بهاردی   دنرګس اوشکوفه ګرم بازاردی

دطوطیانوپه ګلشن کې چغهاردی   په چمن کی دبلبلو چنهاردی

پرګلانووالووته کاپه خندا!   زه بندی یم دقفس اوپه ژړا!

زړه می ډک دی سره چووی دارمانه   خدایه ژرمی خلاصوی له دی زندانه

نورمی مه پرېږده په دی ځای کې سبحانه   بیامی ورسوی ژرترخپل بوستانه

که دی زه یمه قفس ته پیداکړی !!   بیاوزر دولی ماته دی راکړی !!

ځوترځوبه یم په دی جوروستم کې   ځوترځوبه یم په اه وپه الم کې

ځوترځو به په ژړایم اوپه غم کې   ځوترځوبه یم دارنګه په ماتم کې

چه امید می دخلاصی نشته هیڅکله   نوبهتردی مرګ تردی ژوندیوپه سله

بیانوچپ سوپرساعت په تأمل سو   زماخیال سوچه دغم متحمل سو

بیایې ناری کړی همرازه دسورګل سو   ویل اه چه دصیادلاتغافل سو

ځان که مرچه له ذلت نجات مومی   په ګوشه کې دعدم به حیات مومی

که څه نه دی شه وماته په داشان مرګ   ولی ولی ځوان یم اودځوان وی دارمان مرګ

خودژوند دپاره شه دی ناګهان مرګ   په هزارځله بهتردی ترزندان مرګ

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چه داهرســـهارخپل مرگ په قفس وینم   ولی نـه مرم چـه بـه بیـا زه قفس وینم

پـه حســـرت اوپـه افســـوس بـه داویلـه   وګلشـــن تـه یې کتـل بیـا یې ژړلـه

دقـفـس ودروازه تـه یـې څـغســـتلـه   لاریـه نـه وو وزرویې ســـرپـه ولـه

پـه هواســـوســـربی ونشـــت لـه قفس   وینی توی سـوی سـوړپوړولوید له هوس

ســـرترپاته په ســـرووینوکې غرقاب وو   ځان بایللی زړه زخمی حال په خراب وو

یابیهوشـــه یا پرهوش په اضـــطراب وو   چه پرهوش به شـــوګویانه په داباب وو

ســـرمـی بـایـلـووپـه هـوا دازادی!   شـــکرشـــکرســـوم فـدا دازادی !

پـه هـوا دازادی مـی وزرپـرې ســـو   شـکرشـکرازادسوم که می سرپری سو

شـــه چـه زه دازادی پـه هوا مړســـوم   نـه چـه پـاتـه پـه ذلـت دتلوپرســـوم

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

یووپشتمه شماره ۲ صفحه شپږم کال ۵ شعبان ۱۳۳۵ هـ ق ۶ جون ۱۹۱۷ م ۱۶ جوزا ۱۲۹۶ هـ ش

چه پرخول دپادشاهانو غټ زکین دی هغه زموږ سراج الملته والدین دی

مقتدی اعلیحضرت رکن رکین دی دوعا کوی صبح وشام روی زمین دی

پراسمان دعزت نمردی غوړیدلی مسلمان دده په تخت دی نازیدلی

ملاکړه تیټه اسمانو دده له تیغه چه قتل ددښمن کړ بی دریغه

کی قبا که کی خسرو دی که داراب دی تللی ډوب دده په درپه دق الباب دی

تمنالری چه موچي یي رکاب کړی اوپه سترګویي داس دپله تراب کړی

مملکت زموږ ابادتول یي ګلزارکړ خپل دخواه خپل دشمن یي تار په تارکړ

سیدمیرمحسن کندهاری

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۱ شماره ۲ مخ ۶ کال ۵ شعبان ۱۳۳۵ هـ ق ۶ جون ۱۹۱۷ م ۱۶ جوزا ۱۲۹۶

زه یم پـه یوروپ کې اوګرځیږم لروبر سـه عجب خوب وو چه می ولید ه سـحر

یوتربلـه وژنی پـه توپـک اوپـه خنجر ټول یوروپ اختـه دی پـه غوغـا پـه شـــــــــــوروشـــــــــــــــر

ومی کړه پوښــتنـه لـه یوچـانـه پـه مـدار ماوی دابه ملک وی دسینا ۱ یاد بربر ۲

دی خوپه افسوس اوپه حسرت شو په ګفتار وایه چې داملک داشـــاننی ۳ که غوندار ۴

داهغـه یورپ دی چـه دی جـای وودهنر چه داملـک دعـاقلانودانایانودې بســیار

دوی ولـی پرېوتـل دزمـانی پـه دی ګرداب بیامی له هغه نه اســـتفســـارکی په داباب

چه ورک دی له جهانه مسـلمان شـــي په عـــــــــــــــــــــــــــــذاب ده وی حقیقت کې پرنګیان ووپه شـتـاب

څوک چې وی مغرورپـه خپل قوت اوپـه حکمت زه که اوس خودوی شـــول په دنیا کی په خـــــــــــطـــــــــــــــــر

نـه بی وی عزت اونـه قدرت اونـه طـاقت دی خوبه زرپریوزی په کوهی کی دزلت

سـوک چه دېرمغروروی دهغه خاوری په ســـــــــــــــــــــــــــــــــر چه لری مصـــیبت کا اوحاصـــل کاندی راحـــــــــــــــــــــت

۱-سینا یعنی ابن سینا ۲- بربرشمالی افریقاته وایې په شرقی افریقاکې دی

۳- په جنوبی افریقاکې دی ۴- دحبشستان په وسط کی یوکلی دی

بخـت کـه چـاتـه شـــاکـاکـه دانـاوی دجرمن خپل دانائی به یې په جان ســـی شـــعله زن

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه به درته وایم دفلک په دوروغن — نځینی خلاصیږی له اسیب مرد وزن

سخت ساعت هغه دی چه هوښیارسی کوروکر — بیا می دهغه نه په دی شان وکی سوال

چه کله به ختمیږی په یورپ کې داجنجال — ده وی که چیری ورک له جرمنیانوشومجال

یاکه روسیان شي په دنیاکې دیرپایمال — یاکه انگریزان شي له قسمت پروزبر

بل خوبه اسلام شي په دی جنګ کې کامیاب — که چیری کل اتفاق کړی اسلام ددین په باب

بیا به نشي په دنیا کې یاره داسي انقلاب — اوس خودیرضروري دی چه اسلام شي فتح یاب

ولی دښمنان دی په خپل کورکې سرپه سر — بیاهغه وپل چه ته هم څوک یې په خپل تن

چه دلته یې راغلی اوصورت دی وی غمجن — جاوا ا که سما ترا ۲ که بورنیو ۳ دی ستاوطن

یاکه ته یی دکابل یا پیښوریادختن — ماورته بیان کې خپل اصلی نام ونشان

چه ته داسي بیخبریې له دنیا له خیروشر

چیرته چه اوسیږم هغه ملک دی دافغان — دیردی زموږ په ملک کې عالمان هم فاضلان

چه دوی وایي دیوروپ وحکیمانو ته خواران — بل موږ یودیرماهرپه کاروبارکې دجمدر

۲-۱ دبحر هند کی یوه لویه جزیره ده — ۳- بورنیودمحیط کبیرپوه لویه جزیره ده

بیاراته گویان سو هغه ځوان په دی مضمون — ستاخوهم څه زده دی یاته هسی یې پښتون

ماویل چې پښتانه خودې په علم کې جیحون — زه یم له هغونه یوادنی سړی کرمون ۱

په اتوژبو پوهیږم درته وایم مختصر — یعنی په پښتواوپه هندی کې یم ماهر

عربی اوانگریزی خوهم پوهیږم په ظاهر — گورمکي اوشاستری ته په ښه شان یم حاضر

په اردو اوپه فارسي کې یاره زه یم محرر — نورعلوم هررامعلوم دی برادره ماش قدر

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه خوپه خندا اوپه قهقهه کی استفسار ایاتاسو هم پوهیږی په کرورز ۲ اوطیار

یاکه هسی جان خوستایي ددهیلی دپنجسوار اوس خو عالمان خانه هغه دی په گفتار

چه دوی جوړکي دردناتونه ۳ په حکمت اوپه هنر اوس په درته وایم دخپل شامعلم وهنر

دی خوشه پوهیږی دخپل قوم په خیروشر بل داچه شه واقف دی دیوروپ په شوروشر

ځکه موږ پراته یولاتراوسه بی خطر ربه ته موساتندوی شي په دی ک دی ضرر

بل دی ترقیخواه دخپل وطن دی په دی شان چه په ملک کي جاری کړی مکتبونه له احسان

هرسړی ته اجازت دی په داخل کي پسران په مکتب سرکاری کي بی تکلیفه بی نقصان

بل په ملک کي يي جوړ کړی سرکونه هم انهار چه له دوی نه حاصلیږی ددنیاکل اعبتار

تجارت وشراکت دی جاری کړی شهریار چه په ده باندې موقوف دی دجهان کاروروزگار

هم دهرتعلیم دپاره استادان دی میسر بل داچي موږ لمسی یودطالوت درحقیقت

چه رب دمت عطا کړی وقوت هم دپرغیرت هغه ان چه طالوت وکي په جالوت باندی هیبت

له طالوت سره ځوتنه اوکفارو ووپه کثرت مرداریی کړ جالوت په خپل همت اوپخپل سخر ۱

سلیمان علیه سلام چه وه پادشاه د کل عالم دهغه په زمانه که خو لازیات وو زموږ حشم

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولی چه اصـــف دبرخیاوه وحضـــرت ته مـــــحـــــتـــــرم
موږ به ولی خان نه ستایو په دنیا کې مکرم

هم موږ به په حرمت او عزت یوترمحشـــر
بل نیکه مو عبدالرشـــید وویار هســـی غازی ځـــــــوان

چه مدام به دده نوم وی په دنیا کې نمایان
هم دی په خوله اوپه زبان کې وویکســـان

بل دی عالی همت وه په دنیاکې په شه شان
هم په خوی هم په خصـــلت کې چانه ری وولکه لمر

بل خوا احمد شـــا ه درد وران وه دافغان
په ده بـانـدې قـایـل دی یـاره کـل مرهتیـان

بل خو موشـــیرشـــاه ووپه مثال شـــیرزبان
له هیبت نه یې روان شـــه همایون مخ په ایـــــــران

که بیان یې عدالت کړم ته به پاته شـــي شـــــــشـــــــدر
حیدرخان وه یو افغان باغیرت اوباحرمت

چه ده وه حاصـــل کړی ســـلطنت په خپل هـــــــمـــــــت
انګریزبه وه خارج له هندوستانه په شدت

که چیری نظام نه وی دانګریز و په مدت
کـه تیپودرتـه بیـان کړم هغـه هم وو لوی اژدر

بـل موانګریزانوتـه معلوم دی شـــجاعت
چه دوی وورا ختلی ودې ملک ته په غیرت

اکبرخان ورشـــــکاره کړی یاره دوی ووته هـــــــمـــــــت
دده په همت باندې دېرقایل دی جرنیل نت

انګریزان دی شـــرمیدلی په دی ملک کې مـــــــکـــــــرر
اوچت خودرته وایم چه بیا جنګ وه دمیوند

دېرکفارشول قتل په دی جنګ کې هم په بند
ونیول غـازیـانو دېرکفـارپـه خپـل کمنـد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

مرداری یې په تبرکړل په خنجرکړل چند درچــــــــــــنــــــــــــــد وی شـــــړل له ملکه په همت دخپل جمدر

بیا راته گویان شه هغه ځوان په هسی شان زه درنه پرسـان کړمه حکمت دایروپلان ۱

ته خوراته ســتایې خپل نیکونه خپل دوران اياتاســـو هم څه کړی شــــي په جواب کې زیـــــــــــــــــلان ۲

یاکه هســـی ځان ته وایې موږ یوشـــیرببر افســـوس صـــدافســـوس هم افســـوس دی صـــــــــــــــدهـــــــــــــــزار

چه زه شـــوم لاجواب په حکمت کې دطیار ماویل افغان اوس همت کړه په خپل کار

ونیســـه له ســـتونی په داتکه یی ۴ کامردار

غلام محی الدین افغان

ایروپلان – طیاره ۲- زیلان سیودول دجهاز ۴- تک – فوراء

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸ مخ ۷ کال ۳ شماره ذیعقده ۱۳۳۵ هـ ق ۳ سپتمبر ۱۹۱۷ م ۱۱ سنبله ۱۲۹۶ هـ ش

اول حمد د هغه پاک پرورګاردی | چه مغززده ممکنات په مقداردی
زیاته ونکي دعزت دترقي دی | رسوونکي ده ذلت اوده شقی دی
خدایه ماله شقاوته په امان کړی | په خاطرمی ده نبی اخرزمان کړی
هم پادشاه سراج الملته والدین | چه مالک دتخت وتاج دی په یقین
اهل بیت سراجیه کړی ټول مامون | دښمنان خواروخسته کړی زړه زبون
هم صاحب محمود طرزی کړی په زړه شاد | چه مدیردی داخبارهرځای کی یاد
علامه د زمانی روشن ضمیردی | باحکمته پرغیرت باتدبیردی
نیک نامی ورته حاصله مالامال کړی | حاسدان یې واړه پښو لاندې پایمال کړی
مولانا محی الدین صاحب غمخوردی | دتمام افغانستان دسترګوتوردی
په درویشتمه شماره کې داخبار | یواعلان په پښتو کړی تیار
هرافغان ییپه مضمون باندې رسیږی | په لوستویې یوترېله هوسیږی
ایراد نشته په پښتو کې ای صاحبه | فضل شوی په افغان دی لواجبه
افغانان بهادران دزمانی دی | نوراقوام ورته په شان ده زنانی دی
هردولت کې مشهورلکه دنمردی | دغلیم په سرولاړ لکه خنجردی
افغاني ژبه ده غیرته ډېره ګرانه | خدای زده کړی ده افغان ته په اسانه
ده دی ژبې مبارک ډېرعزت دی | پردوملتوکې یې حرمت دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ربه تاکړی پرموږ باندې احسان دی   چه راکړی دمدیر ډېرمهربان دی

په خدمت کی ده مدیر صاحب عرضونه   څه عاجزغریب کوم په تعظیمونه

که اخبارشي مزین په افغاني   نوراني به شي افغان په معانی

دیورپ په حال به واره خبردارشي   له غفلته یوکرته به بیدارشي

که خدای کړی ترقي ده افغاني وی   دپښتو اخباريې سرده ودانی وی

ای خاوند ه ذوالجلاله باری خدایه   ترقي پښتو ورکړی بی نهایه

چه فقیر عبدالسلام کامه وطن یم   اوسیدونکې مستعلی کې شه وطن یم

امید واریم په خدمت کی دمدیر   چه اخبارکې شي داخل زماتحریر

سنه دری سوه یوزرپنځه دیرش کاله   تیردهجرمیاشت وه سلخ دشوال

عبدالسلام

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ مخ کال محرم الحرم ۱۳۳۶ هـ ق ۱۸ اکتوبر ۱۹۱۷ م ۲۵ میزان ۱۲۹۶ هـ ش

پنځمه شماره

داسلام وپادشاه ته دوعا

فخردین شــمع دولت احمدی ملت ســـراج
د خلت په خلصـت شـاد شـه حکمت په شـه تـــــــــــــــاج

کوزدنشـــي تخت وتاج له جوړشـــوی له ســــــــــــرایـــــــــه
عالی خیال دی کوثرمومی چه مخلوق ســی پـــه ســـیـــرابـــه

تـه راضـــی ســـی په دوه کونـه میسـر دهـــــرعســــــیـــر
لـه امیرابن الامیر ابن الامیرابن الامیر

ثقافت دخلافت یه په حکمت د خپل قدرت
یوخواهش دداعیـانوبـال وپرکړی دقربـت

شــه امیر حبیب الله ته کسـب وکاردرحبیب ورکـــــــــــــــــي
ربه ته یه معاون سی په نصرت په مظفرکي

حبیب گوری له یثربه هرســـاعت تاته ای وروره
سـرچشـمه داسـلام نه یې حق تعالی د مکړه خـــــــــــــــړه

امت باغ دمصـــطفی دی ســـرچشـــمه یې ســــــــوافســـــــر
سرد مصسه کوزله موزه په حضوردپیغمبر

دتمام امت بابا ســـوی ترزاړه واړه هلکه
ســـتاعزت داســـمانی وی نازدمه لویږ ه پـــــرځـــــمـــــکـــــه

یـاالله العلمین پـه طفیـل دمصـــطفی
شه خادم دشریعت که چه جهان مومی صفا

درحمت ســـایه اوژده کي چه اســـلام په ا ســــــوده شـــــــي
بی دینی که سی راپورته ریشه تخم به پوره شـــــــــــي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شــكســتــه قلم تمام ســوزياتى نه لرى زبان ربـه تـه پـه رحمت دبركـه چـه مظهرشـــي
درحـــــمـــــان

كه په خپل عمر پودعا لرم په خداى قبوله دپادشاه په شان كي بنايي هم مشروع موهم
قـــبـــولـــه

هم زمـا بخره پـه كي هم نصـــيـب دعلم وخـــــــاص كه پادشا صاحب دنيت وى كل عالم به سى
خواص

ســعــادت دســلاطينولكـه ابردنيســـان مشترك ددرست عالم شوكه انسان دى كه
حـــيـــوان

بارى ربه له تاغوارړو چه مو هومره دبدبه ســـــى زمور دتورى له هيبته كفره په زلزله ســـى

دبدبـه موســـوه بـالاانشـــاء الله لـه اتفاقـه دادعقل شـــمع كوره نوى راغله له خلاقه

عادتى قاعدى داوي هميشه به شير حريرى شـــــو ايزدى عنايت گوره جام دزروكتورى ســو

لوى اميد شـــو وخالق تـه چـه مورب كي ســـــرفــــرازه موزبايللى په دغه وه چه مواخته وه بيغازه

اميد واريوبارى ته عمارت به موبلند ســـى دتحقيق توفيق يـه راكي واره لوتى بـه مـــوقـــنـــدســـى

لوى اميد لرم ورب ته چه همت مو توله ديـــن شـــي شـــياطين مخالفين اعداد دين موبه ناورين شـــي

دتهذيب اولواجباب كتاب څخه انتخاب

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴ مخ ۶ شماره ۷ کال ۱۵ محرم الحرام ۱۳۳۶ هـ ق انو امبر ۱۹۱۷ م ۹ عقرب ۱۲۹۶

افغاني ذغزل

دپشـــو پس خورده نخورم زه مکروه کله کـــــــومـــــــــه !! دمړه ورور په ورســتو غوښــوځان وکلی مـــــــــــــړومـــــــــــه

که موژک په څاه کې ولويدد ری ورځی می خـــــــــواګـــــــــرځـــــــــی په مرد اروبدوغوښوهرساعت خوله لګومه

په ښی لاس کې می عصاده چې ثواب می علاوه شي په بل لاس کې می اره ده دخپل دين ريشـــی ريـــــــــبـــــــــمـــــــــه

دين موټوله طبيعت واصــطلاح وبرعات شـــــــــــــــــــــو تش الفاظ می دی پـه خولـه کې چـه ددين دعوی کومه

که خوشوی په دوډی ګډ سودعيال له سری ولـــــــــــــــــــم په خبره غليظ اخلم خوله ووزړه مرداروِمه

زه په خوله خوله ها ها لرمه چه مرغی دانـــــــه يـــــــونســـــــی پـه لاســوکي می اورتـک دی پـه کلـه۱ ورلـــــــــګـــــــــومـــــــــه

دشپيتوکلو طاعت و عبادت پرمخ تيرنکړم پـه مثـال دکـول غـويـی يـم پـرمـخ ځـم پـــــــرشـــــــاراخـــــــمـــــــه

مولاياشـــه راته وايي که موژک ددننه نه وای د کلو غله می څه ســوه چه ښی په ډکومه

علت ټوله کم علمی سوه بی ترتيب په دين کـــــــــــډســـــــــــو فرايض می بيکاره کړه نوافل پرسترګوړدمه

نوافل چه ټوله جمع دخپل عمر دکلو کړم درشـکې قيمت بی نســی چه يوزخم په تړمه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دعالم خوب چه بهترزما ترطاعت وعبادت هغه دغه علم بولی چه حدود وپیژنمه شو

اول ځان بیا تاته وایمه راسه دین ته ترتیب که پرځی که نه پرنه ځی زه یه ترتیب کشیژده بیانومه

۷ مخ ۷ کال ۷ شماره صفرالمظفر ۱۳۳۶ هـ ق ۱۷ نوامبر ۱۹۱۷ م ۲۵ عقرب ۱۲۹۶

دغه څه عجب دوران دی	چه راغلی پرافغان دی
لمردعلم راختلی	په روشان تولـه جهان دی
وقت دعلم ودهنردی	نوردعلم درخشان دی
نن دجهلی بازارسوړدی	دهرعلم تودوکان دی
داخوعصردسراج دی	چه افغان تول په روشان دی
عجب عصردی ای وروره!	چه ځوان زوړ اوزوړ په ځوان دی
دسراج په نور روشان دی	که خیبردی که کهسان دی
شکرشکر شه ساعت دی	فضل سوی درحمان دی
شه امیر یه دی راکړی	پرموړتولومهربان دی
شه غمخوردپښتنو دی	دخپل وقت نوشیروان دی
علم دوست هنرپرور دی	لوی امیر اوشه سلطان دی
مزاج دان طبیب دملک دی	په حکمت لکه لقمان دی
پښتومړه وه ده ژوندی کړه	روح پروردخپل لسان دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

تــخــت وتــاج دی هــمــیشـــــه وی	خـــوزمــــیــــن واوزمـــان دی
مشـــــر زوی دامـــیـــر گـــوری	عــنــایــت دپـاک ســـبــحــان دی
شــــه ســــردار مــعــیــن دعــلــم	دعــرفــان دبـــاغ بـــاغــوان دی
هـــم نـــاظـــردمـــعـــارف دی	هــم نــاصـــر دهــرنـــاتـــوان دی
شـــهـــزاده دپښـــتـــنـــودې	تـــاج دســـــردکــل افــغـــان دی
شـــه مــعــیــن الســـلــطــنــه دی	پــرامــیــرصـــاحــب دپــرگــران دی
مـــعـــارف تـــولـــه دده دی	هــم ددې مــجــلــس مــیــزبــان دی
نــازدنــه لــویــژی پــرمــځــکــه	خـــوولاړ شــــنــکــې اســـمــان دی
هغــه خــدای دی ســـاتــنــد وی شــې	چـــه دتـــولـــو نـــگـــهـــبـــان دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷ مخ ۷ کال ۱۰ شمار ه ربیع الاول ۱۳۳۶ هـ ق ۳۰ دسمبر ۱۹۱۷ م ۱ جدی ۱۲۹۶

دوه مسلکه دی په موژکي یو عادی وپدری شـــــو	بل مسلک راغی له خدایه سما وی وقرانی شـــــو
چه عادت پردین راغلی هغه دین بـــولـــوبـــیشـــکـــه	اوکه نه وو عادت شوی له ماپاته شوپه کلکه
اصـــطـلاح هم بری مداردی حاکم شـــوپـــرشـــریـــعـــت	کتاب تول که یه نغاره څه حاجت دحل حـــرمـــت
هرحلال حرام دشـــرعی که عادت وو ارجـــمـــنـــد ســـو	که عادت نه وو هرڅو نه چه مرغوب وی نـــاســـیـــنـــد ســـو
دروا دناروا مســلی زده که له عادته	څه نوکان باســی بیکاره تحقیق کي له شـــریـــعـــتـــه
که اویاځله مشــروع موکد وی له قران	چه پسند دعادت نه ووګویا نه دی له قرآن
عادت شه بالانشینه موزیه یوحلقه بګوش	دعادت په ډول رقصیږی که چالاک دی که مدهوش
په لحد کي چه دکشیژد ی تکبیروواېي وتاته	دین عادت که شــریعت ووژرجواب راکه ومـــاتـــه
په هاها به سی مشغوله که عادت ووستاقبله	دعاجزی رســم هغه چه واده په قبیله
په قیامت به الله واېي ســپی دی نه خوړڅه جهت وو	زه به وایم باری ربه مناهی دشــریعت وو
دیتیم مال چه دخوړ یامال دعصــب دتاراج	ستافتوی له شـریعته که قرآن درکي رواج
څه به وایم خپل الله ته تی راوشــیه پښــتو	که مردی د میره نه وومردبه نسی په بریتو

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چه مرداری غوښـــی نه خورم عادت کې ترکرزولی	هیڅ پردین دمجری نســی عادت یم ترلاس نیولی
ترمرداره ډېر بـدتروی څنګی خورم پـه اشتهـا	دین می څه شـوراته ګوری نه می شـرم نه حیا!
دقران شـریف احکام دی قدرنه لری دپیاز	که پرولی په بازارکې څوک یه نکوی په غاز
په ابروی داصـطلاح وعادت له دی سـکه داره	چه روشـان په عادت نه وو ټوله پاته شـوه بیکاره
داعادت دکورخراب سی دین به کی رشکی رشکی	دپادشـاه سـکه مغلوبه دناچلی پیسـکی
تردی لوبدبختی شـته چه دین تابعه دعادت شي	هرچیری چه عادت راغی منافی دشـریعت سی
مصطلحه بیدینی لکه خونچه ایشی په میان کې	که عیب نه وه په اولس کې نقص نه وینم په څانکی
تخالف له اصـطلاحه ترشـرعی مکروه مکروه شو	چه قبله یې کړه غلطه دین ترپاته په ګروه ګروه سو
که قبله حقیقی نه وه بدهغه چې عیب باله سی	که احکام دشـریعت وی په دغه ټول به تاله سی
هرټوکرچه عیب باله سی که روا که ناروا	خوراتنګ ځنی پرهیز شـو دین تابعه دهوا
که پیغور دعالم نه وو باکې نه لرم له کړنه	څه به یوسـی اخرت له پرملامات سـی زمابدنه
وخپل نفس ته موسجده شو تن زتارزموژپه غاړه	جهنم پـه خیـال جنـت سـوحس بـاطـل هوشیاری ولاړه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

تن بارکش باری درکړی میره هغه چه پرسپورشو	چه یې خرپه خټ کې سپورکې جهان کل دخره ابخورسو
بازی توله له غیرته غیرت نوم دی دایمان	که ځلانده شمع نه وه وبه ژاړی په ارمان
چه غیرت دمیره نه وی قدرنه لری له توله	په جثه یې خطامه شی بی معنی سرپی بوله
نغاره کی پراسمان وی چه هوش نلری ساده دی	که په تخت په هوا درومی سپوریه مه بوله پیاده دی
له اسمانه زمکې عرشه څه د راوړه ای خود رایه بدعادت بیانه وم مکرره په باربار	که مبلغ دمعنی نه وویل شی نه وځی له سرایه هیڅ می صبرځینی نه سی ځکه ډیربه سی تکرار
له تکرار ه ملال مسه عادت دین دی نړولی	پاک قرآن درب کلام یه په چارپیره دی وهلی
له قرانه سره جنګ دی که ملګری دعادت سو	زماوروره په دی پوه شه څه مخرب دشریعت دی
توفیق غواړه له خالقه بخشنده دی مهربان	هم ارحم الراحمین دی هم کریم دی هم منان
بل طرف ته امیدنسته بی درباردخالق	دغه باب دغه خلقه سوه سابق ود لایق
زاری ګویه یم ورب ته څه عادت موعبادت کي	یاارحم الراحمین ! رزق روزی موسعادت کي

تهذیب الواجبات له کتاب څخه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغاني سوګند

قبیح مشکله دیوثان دی هلوکان به وی ساتلی	شـي جامی یه په اغوسـتی پیریشـان یي خـــوراښـــــکـــلـــی
رقصـــوی پرمجلس کي فاجران پرګرزیدلی	په بوســه روپی تراخلی په غاشــوفاســق نـــــیــــــولــــی
نـه ملاشــــتـه نـه صـــوفی شــــتـه نـه دریم غـــــاورپــــــیــــــداشــــو	چه په لحثه توره ورسـی په غیرت تردین فـــــــــداســـــــــو
خوارفقیر که افسـوس وکه یاپه وینو سـترګو ســـــــــــــــــری	نوریی څه له لاسرراسی که دڅان غوښی کـــــــــه پــــــــری
دونه لویه خرابی وبیباکي په دین کی کیږی	هیڅ میره په غیرت نشـــونه په زورکي څوک خوژیژی
تـه خرواردلواطت ودزنـا پـه میزان تول که	یومثقـال ددي پردرنـد دی کـه نـه وینی سترګی پورکه
زناکیږی په خلوت کي داپه ډول ددین خفت	دزنا پرظهورقتل داســـوفخر وســـعادت
چه په جهروتفاخروجمعیت ســی معصــیت	بل به نه وی په اســـلام کي تردی پورته ضـــــــــلالـــــــــت
درست ولس په دی شریک دی دابازخواست به له موژوسی	که څه لری که نیږدی وی هیڅ احدبه پاته نــــــــــه ســـــــــي
پرمومن باندي واجب چه داصـــحبت په غم الــــــــــــــــودکـــــــــه	که به نور له لاس نیســـی یومټ خاوری پــــــــــــردودکـــــــــــه
یادتولو په قوت ســره پادشـــاته خبرورســـی	دانخری بـه ســـی محکم خره غوایي به تــــــــربــــــــدرســـــــــی

www.pukhto.net

چه غیرت پرمینه نه وی موروثه د کل اسلام	خودبه وی په خروپایماله نه موننگ سونه مونام
دین دگوتوشوریدن سو تسبیح اړووشي غشي	داتسبیح به دی زنجیرسی ددوزخ داورسکروتی
مرد وزن که مسلمان ووباندفرض تراستری دمه	چه ددین نقصان په ولید ځان به نه ولی بیغمه
لالا څکوی درتیرسه داخبرسودنامرد	حیدری ذولفقارکشي که چه هیڅ پاته نسی فرد
کل بنیاد دین پرتوره نو راحکام په خال وخط	که په توره تیره نه وی دین به بایلو سوغلط
دحسین سرپه تویوی دل کوشه دمصطفی	چه غیرت دعراق نه ووکفیبن سوه بیوفا
کوم توکردبیدنی دشهزاده ترخون سوکم	چه پشتو سوبی غیرته دین پایمال پرڅرخی ډم
جواهردشریعت دمصطفی دزړه اجزاشوه	چه په سپک نظریې ګوری ډېره بده یې جزاشوه

دتهذیب الواجبات له کتاب څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library
www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵ ـ ۶ مخ ۷ کال ۱۴ شماره ۱۵ جمادی الاول ۱۳۳۶ هـ ق ۲۷ فبروری
۱۹۱۸ م ۹ حوت ۱۲۹۶ هـ ش

افغاني سوګند

نواموزه پاکه لوحه چه لیکي هغه خط اخـــــلـــــی	ددي زمکي حکم ستادی که اغزی پرژدی کـــه نـــخـــلـــی
دهلک که تربیت وو ډېراسان په مراد سی	دطوبی ونه ترسازه پلارپه قبرکي په شـــادســـی
چه په چوب وپه شیرینوسر بالادی اموخته کـــی	خدای رازق دی بلاشکه اماتاپه غم اخته کې
چه تومان دده خرخشت وی داپه څه شي موجودیژی	کي دبل پیسه راکش کړه ستاتندی به په داغـــیـــژی
زړه د کی دزنبورځاله همیشه لکه ســـرســـام	خبرنشو په کمال چه افلاس فخرداسلام
مسکنت دشه لقب ودې بی بولی تـــورفـــرنـــګ	طبعه واوښته له دینه غریب تاکې په بدرنګ
تعجب دی وانسان ته پرهرخیال چه پوخ ســـوهـــډ	بیاترمرګه نه بدلیږی که هرڅوسی ګدوډ
اهنی سپاره میدوشي ۱ سازکه دتوپکو	دانسان خوی نه بدلیږی که یه ولی په مردکو
ارمنی که ایرانی که کشمیری که دکنی وی	چه په هډپوخ عادت پوخ سوپوهغه به یه مرګی وی
په قیامت که دیده نشته ولی دلی سوی جدا	چه همه طبعه ددنیاوڅوک ژړاکه څوک خـــنـــدا

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرقدردهم طبعی بی نزدیکت دمصطفی وی	که دلته یه خوی لیری همه به لیری په عقبی وی
ده پرنس کانی ترلی ته خوانچې خوری دسالن	دپینه شري اغوستی ستاوریشمین سوپوشیدن
دی دزړه لره وربولی ته برتن باندې تمام سوی	بدن تالره غلام دی ته غلام لره غلام سوی
بل مثال ددنرودی په د مبال کې دطناب	بیزوبان په تابازی که گرزوی دی باب په باب
تن بیزوطناب یه طبعه بیزووانـدی خپل دشمن	څه ریشخندی یې پرتاجوړکړپرخواهش داهرمن
چه یه شکیل دخابو بولی هغه دادی ورته کوره	مردی تولـه په میرانه حبطه درومه ترکوره
دنیاکي کودې په نکړی تنگی وتری مرانه	دوه دولته صنایع سی په دوعا غواړي سپیتانه
دمردی په کارشرمیږی په سپیتانه کې یه خوند	چه یې خوبنه شوه سپیتانه مرگ یه به ترهسی ژوند
په سل کاله نه پوره سونه فربه سو نه سووسیر	نه مووویل چې ربه تیرپرتیرسوهیرپه هیر
دومره فکرموژله نشته که په دی صورت انسان وای	دبوجهل وبولهب ودفاروق یکسان وایې
بازی تولـه درونی ده که د زورفقط سوه سمه	دانسان لقب دیو ی زړه له راسه ای همدمه
سره کلان دی غوریدلی بلبلان باندې مستی که	چه وزرو ته یې لاروسوه هغه تول می پرستی ده

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چه په عرش داله بولی په حدیث که هغه زړه دی	څه دزړه صندق سوری که سیل وکه چه زړه څه دی
وروسته وړاندی موجودات یې په یوکنج کې چاپیرې ی	لږڅه هوش کړه سړی سه زړ ه پرڅه له تاپاتیږی
مامعنی ومابقی عالم به کله هله مومی	که له تنه سوی فارغه چه دزړه پرلوری درومی
نوی نوی اسمانونه بیا بانونه وابحر	دېربه ووینی یې په زړه که که ته شوی له تن حر
له درانه خیال راپرپوزه زړه ایله که رب تی پرېږده	که دڅه له تنه پرې کړ ه سعادت دی مخ ته کشیژده
بی کدره کدیره دېرعالم دی اوبو وړی	سه مشغول په هغه کارچې په سولیږی دتن بردی

دتهذیب الوجبات له کتاب څخه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم کال دریمه شماره دمیزان ۱۳ د۱۲۹۴ هـ ش کال

شــکر شــکر باغ موخپل باغبان موخپل دی	گل موخپل بهارموخپل بســتان موخپل دی
ســـروه خپلـه بلبل خپـل چمن موخپـل دی	لاله خپل ارغوان خپل دامان موخپل دی
نشــــه خپلـه خمـارخپـل پیـالـه موخپلـه	بزم خپل ســاقی موخپله دوران موخپل دی
کلی خپل بـازار موخپل وطن موخپـل دی	ځمکه خپله رود موخپل دهقان موخپل دی
شــاه موخپل گداموخپل قاضـــی موخپل دی	ســـپاه خپل رعیت خپل دیوان موخپل دی
غل موخپل قاتل موخپل مقتول موخپل دی	عســــکرخپل مفتی خپل زندان موخپل دی
شــــکرشـــکربیگانه پـه میـان کي نشـــته	مدیرخپل اخبارموخپل دوران موخپل دی
عجـب عصــــردی افغـانـه نظروکړه	ژبـه خپلـه قلم خپـل بیـان موخپـل دی

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

سراج الاخباردرسم الخط پرتله له اوسنی رسم الخط سره

دســراج الاخبارپه پاڼوکې دپښــتو خاص حرفونه نه ليدل کيږی داځکه دهغه وخت په چاپخانه کې دپښتو حرفونه نه وه دټ پرځای ت ، د ړ پرځای ر، د ډ پرځای د ، دږ پرځای ژ، د ښ پرځای ش، دګ پرځای ک او د ږ پرځای ز، راغلي دي اوکلمې هم ځينو ځايونوکې پيوستې ليکلې شوي داوسني رسم الخط سره مغايرت لري چه موضوع په لاندې مثالونوکې په ښه ډول سره ليدلای شو:

دسراج الاخبار رسم الخط	اوسنی رسم الخط
لکم	له کومه
دير	ډير
مژ -منز-مونک-منک	موږ
جوان -څوان	ځوان
زور	زوړ
پشتانه	پښتانه
کژدی	کيږدی
سوی	شوی
يه	يې
چه	چې
که	کې
سری	سړی
لمری	لومړی
تول	ټول
مکری	مه کړی
لژ	لږ
پعالم	په عالم
کوره	ګوره
کمه	کړمه
ځمونک-زمنز	زمونږ

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوسنی رسم الخط	دسراج الا خبار رسم الخط	اوسنی رسم الخط	دسراج الاخبار
اخلی	اخی	خوږ	خوژ
ژړل	زرل	غړ	غژ
کړ	کې	ونړوینه	ونروینه
دواړه	دواره	ورځ	ورز
هوښیار	هشیار	ترکو	ترک
هوسیږی	استیژی	لوږه	لوژه
کیږی	کژی	کوچنی	کچنی
پنځه	پنزه	رښتیا	رشتیا
ځینی	زنی	ځمکه	زمکه
کښته	کشی	ځان	زان-څان
زما	ځما	گنهگار	کنه گار
غوندی	غندی	څونه	سونه
جغرافیه	جیوگریفی	په دی	پدی
شي	سی	په خپل	پخپل
موږ	منز	بی خبر	بیخبر
کې	که	اوسیږم	اوسیژم
برخه	بخره	په ملک	پملک
څوک	سوک	په کار	پکار
شپون	شپان	پو هیږم	پو هیگم
پادشا	پادشه	ساتندوی	ساتن دوی
کومه	کمه	په ده	پده
ځل	څل	غټ	غت
ځکه	څکه	ځوان یم	څوانیم
ذکر	سکر	کړم	کم
مو- می	م ا	ورځ	روز- ورخ
ځالی	څالی	خپل	اخپل
نکړی	نکې	وموښه	وموژه

اوسنی رسم الخط دسراج الاخبار رسم اخط اوسنی رسم الخط دسراج الاخبار رسم الخط

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

له تا	لتا	ګل	کل
هومره	همره	ګرځیدل	ګرزیدل
ځای	ثای	فوځونه	فوجونه
کې	کش	ځلمی	زلمی
پښو	خپو	افګار	افکار
رسېږی	رسیکې	مه کوی	مکوی
هوسېږی	هوسیکې	سترګی	استرګی
لمر	نمر	زړه	زله
کړمه	کمه	څکه	زکه
ښکاره	شکاره	نامه	نام
سپاه	سپه	خښ	خش
لیکې	لکې	نښلی	نخلی
ثان	سان	هلکان	هلوکان
میږه	میره	دوزخ	دوژخ
څه کوی	څیکوی	موز	موژ
ځلانده	ثلانده	ځینی	ثینی
ځی	ثی		

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

نتیجه

دافغانســــتان دفرهنګي ژوند په لوړ تیا کې یوبل عمده عامل دامیرحیبب الله خانه په دوره کې دهغو فراریانو راســتنیدل وو، چې دامیرعبدالرحمن خان له خواتبعید شــوئ وو، هغوی هیواد ته له راستنیدو وروسته داذهانوپه تنویرکې ستره ونده واخیسته او دمعاصرو ادبیاتو پربنســټ ایښــودلوکې یې مهم نقش درلود. د دغوکســـانوپه ډله کې محمود طرزی اوغلام محمد الدین افغان په خاصه توګه دیادونې وړ دي.

دتجدداوروښــانتیا ددورې ادبیات دملي ارمانو دعرادې په توګه دفرهنګ پرمخ بیولوته وقف شـوئ وو. په دې کې شـک نشته چې دمعاصـرادب ترڅنګ کلاسیک ادب اوفلکوري ادب دواړه په خپل قوت پاتې وو. خومعاصـرادب دمحتوی اوپیغام ددرلودلوله کبله نورادبي جریانونه له خپل عنعنوی اهمیت څخه وغورځول، معاصــر ادب دیوه متعهد اورســالتمند ادب په توګه دټولنې په خدمت کې په کارواچول شــو، په هیوادکې دمزمن فقر،بیســوادی، اداري فســاد ،ظلم اوبې عدالتی عمومیت، ټول وطن پالونکي اوپرازادی مین روښــانفکران دې تـه وهڅول چې دمنځنیوپیړیو درکود دلـه منځـه وړلولـه پـاره حـاده مبـارزه پیـل کړي. ادبیات دخلکود ذهنونودروښـــانولودپاره اســـتخدام کړي او ولس دغفلت، بې خبری اوبی تفاوتی ددرانه خوبه راویښ کړي، دپښــتوژبې او ادبیاتو دپراختیا اوپرمختګ له پاره زمینه برابرېده، په همدې وخت کې په لره اوبره پښــتونخواکې دپرداســي ځوانان موجود ووچې دنویو علمونواوارو پایي ادب مطالعه یې کړې وه نوادبي ژانرونه اوفورمونه یې پیژندلي وو، دخپل خیال داظهارله پاره یې نوی لارې په نښـه کړی وې، اودپښتو دلرغوني ادب په پراخه بنسټ یې دپښتو دنني ادب مانۍ پیل کړه. که څه هم انګریزي استعمار په ۱۸۹۳ کال کې دډیورنډ په تحصیلی کرښې سره دافغانستان دخاورې یوه برخه له اصلی پیکرڅخه بیله کړه، خوویې نشـوکولای چې دپښـتنو دګډوارمانونو، ګډو ارزښـتونو اوګډو ویاړونو ترمنځ دبیلتانه کرښـه وباسي. دفرهنګ په سـاحه کې دلته اوهلته په یوه وخت کې حرکت پیل شـو، ددغه حرکت مخکښان دټولنې روښانفکران وو،په افغانستان کې (سراج الاخبارافغانستان) دمولوي عبدالروف کندهـاري لـه خوا (۱۹۰۶) دجنوري پـه یوولســـمـه نیټـه راووتلـه خودهمدغي لومړی ګڼې له خپرېدولو وروسته جریده بنده شوه، ددوهم ځل له پاره (دسراج الاخبارافغانیه) په نامه په (۱۹۱۱) کې محمود طرزي په مدیریت اومشـری خپره شـوه په همدې وختونوکې په لره پښــتونخواکې هم دپښـتو دمعاصـرادب دپراختیاپه لاره کې ګامونه پورته شـوي وو. په (۱۹۱۰) کې دافغان دجریدې دخپرېدوسـره سم په پښـتو ادب کې نوي ژانرونه باب شــول، اودراحت زاخیلي، فضـــل محمود، عبدالمالک فدا، غوندې لیکوالو اوشاعرانودمعاصرادب زړي وکرل .

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

محمود طرزي او عبدالرحمن لودين په سـراج الاخبار افغانيه کې دپښـتو مضـامينو اوشـعرونو خپرولوته په اګاهانه توګه پاملرنه اړولي وه، ددغو تولو اوښـتوسـره سـره دپښـتو غزل محتوی هم په دغه دوره کې تغير کړئ دئ او غلام محی الدين افغان لومړنی سړی ووچې په غزل کې يې وطني مسايل ورځای کړه لکه :

زړه زمـا ډک دی لـه مـيـنـې دوطـن
خـپـل وطـن مـاتـه عزيـزدی تـرخـپـل تـن
هـريـوګـل مـې دوطـن پـه مـاډيـرګـران دی
تـرکشـمـيـره تـرپـاريسـه تـرلـنـدن
شـيرين ځـان مې پـه شـيرين وطن فـدادی
زه خـودارنـګـه فـريـاد يـمـه کـوهـکـن

اخـردعـادافـغـان داده ای صـاحـبـه
چې اسـلام صـاحب دجاه کړي ذوالمنين

مولوي صـالح محمد ددې دورې بل تکره شـاعرهم په شـعر څه ناڅه ويني کړي دي.ددغې دورې په شعرونو کې دنوی دوران د پيليدوزيری ورکړ شوئ دئ ددغې دورې داد ب مخکښان او شاعران دادي:

مولوي صـالح محمد کندهاری ، غلام محی الدين افغان ، مولوي عبدالواسع کندهاری عبدالعلي مستغني ،عبدالهادي داوي ، سيدمحسن کندهاری ،عبدالسلام ،عبدالرحمن لودين اونورنومونه ديادوني وړ دي.

ددغې دورې په شعرونو کې دوطن مينه ، دخپلواکې جذبات ،داسارت اوبندګي پرضد ،داعتراض غږ، دطبيعت دښکلا ترسيم ، په تولنه کې دانسـان موقف ، دده دژوند شـرايط دپوهې سطح اونورمسايل څرګند شوي دي، داوه دسراج الاخبار هغه خدمت چې پښتوژبې ته يې کړئ دئ. دهغه وخت شـاعرانو دخپلې ژبې اوخپل ادب له پاره ډيرهلې ځلې کړي، اونورخلک يې دپښـتو ژبې پراختيااوپرمختيا ته څيرکړي دي دغه ادبي نهضـت په خپل وارسره دپښتو ژبې اوادبياتو له پاره لاندې خدمتونه کړی:

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- پښــتانه شـــاعران اوليکوالان يې هڅولي چې خپلې ژبې اوادبياتو ته خدمت وکړي اوډېرشاعران يې روزلي دي.

۲- سراج الاخبار دافغانستان په ابياتوکې يونوی تحول رامنځ ته کړئ دئ.

۳- دخلکو شـــعورتـــه يې وده ورکړه اوخلـک يې دخپـل هيواد دازادئ اوخپلواکئ داخيستلواوساتلو له پاره هڅولي دي.

۴- دخلکو په فکري اوښتون کې يې دقدر وړ کارونه ترسره کړي دي .

۵- دپښــتوژبې دپراختيا اوعلمي کولو له پاره يې ډېرئ هلې ځلې کړي دســراج الاخبارپه پاڼوکې دښــتو ژبې اهميت اوارزښـــت په ډاګه ځرګندشـــوئ اوداځرګنده شـــوی چې د افغانستان ټول خلک اومختلف قومونه بايد پښتوژبه زده کړي .

۶- پښتو ژبه دښووني اوروزنې دوزارت په درسي نصاب کې شامله شوه اومولوي صالح محمد ددې دورې ســترشـــاعراوليکوال دلومړي ښـــوونکې په توګه دحبيبی په ليســـه کې مقررشو.

۷- ســـراج الاخباردپښـــتو نظم اونثرته خپله غيرۍ خلاصـــه کړه اوهغوته يې په خپله غيرۍکې ځای ورکړئ دئ.

۸- په سراج الاخبارکې نه يوازی دپشتو معاصرادب پرمختياکړې بلکې دکلاسيکې دورې شاعران يې معرفی کړي اودهغوی اشعاريې نشرکړي دي .

۹- دپښـــتو ژبې فلکورته يې هم توجه کړې چې ۱٫۴ فکلوري مشـــهورمتلونه دغلام محی الدين افغان له خوا په سراج الاخبارکې خپاره شوي دي.

۱۰- دسراج الاخبارپه پاڼوکې شعر دشعر پرځای پاته نشودجريدې په وروستی پلان کې دمينی اومين ځای دژونددرپښتينواصولووينو پوهه ،خپلواکي ،ملي غروراونوردافغانستان په هنري ادبياتوکې رامنځ ته شوه.

کومه دشـــعرونو ټولګه چې ماپه دې کتاب کې راوړې که چيرې نوموړی شـــعرونه په دقت سره ولوستل شي پورتنی ټول مسايل چې ذکرشول، په ډاګه په دې شعرونو کې ليدل کيږی اوپورتنی خبری په اثبات رسوی . په افغانستان کې سراج الاخبار افغانيه په پاڼوکې په غزل کې دنوښـــت ځرکونه اونويو موضـــوع ګانو ځايونه ليدل کيږي. لکه دخپلواکی، پرمختګ، دفکرونوخپلول اونور. په پيل کې دغه نويوالئ له پوډول شـــعري کمزوريو هم

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډک وو،مثلا دسراج الاخبارپه پاڼو کې دصندلۍ له پاره (صندلۍ غزل) په نوم شعرهم کښل شوۍ، ددغه دورې په شعرونو کې دنوي دوران دپيليدو زيرۍ ورکړ شوۍ دۍ.

په درناوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخځليكونه

۱- دسراج الاخبار بيلابيلی اته كلنی جريدې

۲- دافغان ياد- دكابل پوهنتون –دژبواودابياتو پوهنځی-۱۳۶۳ كال

۳- دغلام محی الدين افكار اواثار- دكابل پوهنتون دژبواوادبياتو پوهنځی

۴- دپشتو معاصرادبيات اوسنی دوره پوهنوال ډاكتر زيورالدين

درسی لكچرنوټ ۱۳۵۸ كال

پای

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library